

ÉPÍTÉSTÖRTÉNETI TUDOMÁNYOS DOKUMENTÁCIÓ

TISZABÁBOLNA, ZÖLDFA UTCA 14. SZ. (HRSZ.: 302)

NÉPI LAKÓÉPÜLET

2026.

TARTALOMJEGYZÉK

Aláíró-lap, nyilatkozat.....	3. oldal
Előzmények.....	4. oldal
A dokumentáció adatlapja (azonosító adatok)	5. oldal
Szerzői jogi nyilatkozat.....	6. oldal
 A lakóépület és telkének leírása	7. oldal
a) Külső leírás	9. oldal
b) Belső leírás	12. oldal
 Értékleltár.....	18. oldal
 A telek és az épület története (építéstörténet)	41. oldal
 Felhasznált források és szakirodalom	54. oldal
 Szakértői javaslatok	56. oldal
 Ábrák és képek jegyzéke.....	58. oldal
 Fotódokumentáció.....	62. oldal

MŰEMLÉKI SZAKÉRTŐI NYILATKOZAT

a

**3465 Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz. alatti
népi lakóépületről**

Alulírott Sárközy Sebestyén, mint műemléki szakértő nyilatkozom, hogy „a magyar építészetéről” szóló 2023. évi C. törvényben (MÉptv.), valamint „a műemlékvédelemmel kapcsolatos szabályokról” szóló 449/2025. (XII. 29.) Korm. rendeletben (a továbbiakban: **Mvr.**) előírt a műemléki értékek megőrzésére vonatkozó követelmények betartását, valamint azok érvényre juttatását biztosító előírásokat az építéstörténeti tudományos dokumentáció és értékleltár (a továbbiakban: **Dokumentáció**) készítésekor betartottam.

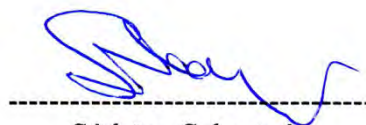
Nyilatkozatom az Mvr. 3. melléklet 1.3.2. pontján alapul.

Felhasználási nyilatkozat

A Dokumentáció készítője a szerzői jogok fenntartása mellett hozzájárul ahhoz, hogy a nyilvántartást vezető hatóság, valamint a Teleki László Alapítvány a Dokumentációt és annak adatait az Mvr. előírásainak megfelelően felhasználhassa.

Felhasználási nyilatkozatom az Mvr. 1 melléklet 1.10.4. pontján alapul.

Miskolc, 2026. június 18.

Sárközy Sebestyén

építésmérnök, okleveles műemlékvédelmi
szakmérnök műemléki szakértő
szakértői regisztrációs szám: **21-0414**

Bevezetés és előzmények

A 3465 Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz. alatti helyi védettségű népi lakóépület tulajdonosa –, Tiszabábolna Község Önkormányzata – elhatározta az épület oly módon történő helyreállítását, és korszerűsítéssel együtt járó kialakítását, amely messzemenőkéig megfelel a helyi értékvédelemmel szemben támasztott helyreállítási szempontoknak és követelményeknek, másrészt – az épület eredeti funkcióját és értékeit megtartva – biztosítsa az épület tájházként (helytörténeti gyűjteményként) való kialakítását.

Az ingatlant és a rajta álló épületet, Tiszabábolna Község Önkormányzat Képviselő Testülete „Tiszabábolna Község Településképezének Védelméről” szóló 13/2017. (XII. 30.) számú önkormányzati rendelet 2. mellékletének a 9/2025. (VII. 18.) számú rendelet 1. §-ával történt módosításával, 2025. július 23-tól helyezte *helyi egyedi védelem* alá.

Az épület – a déli tiszta-szoba mestergerendáján található építtetői felirat szerint – 1890-ben épült, építtetője Gajda Mihály volt. Az épület és az ingatlan a későbbiekben is a Gajda család és leszármazottai tulajdonában állt. A jelenleg is élő, de máshol lakó Gajda Győzőtől és feleségétől 2021-ben vásárolta meg a település önkormányzata az ingatlant.

Maga az épület, amely összességében szinte eredeti állapotában maradt ránk – első részleges korszerűsítése, az épületen megfigyelt jelenségek alapján – 1920–1930 között történhetett, de később, az 1960–1970-es években is végeztek kisebb korszerűsítési munkákat az épületen, de ezek főleg a nyílászáró szerkezetekre vonatkoztak.

A telken a lakóépületen kívül további három, nagyrészt romos melléképület, (garázs, disznóól, istálló) is található.

A tulajdonos önkormányzat a tájház kialakítása céljából pályázott az 1021/2019. (II. 6) számú módosított kormányhatározattal közzétett Népi Építészeti Programra, amelynek keretében az épület későbbi teljes körű állagmegóvását és helyreállítását biztosító szakmai dokumentációk elkészítéséhez egyedi támogatásra nyílt lehetőség.

A fentiekben ismertetettekre tekintettel vált szükségessé az előírt dokumentációk elkészítése a helyi védett népi lakóépületre vonatkozóan, amelynek tartalmi elemeit „a műemlékvédelemmel kapcsolatos szabályokról” szóló 449/2025. (XII. 29.) Korm. rendeletben 1 melléklet 3.1. pontja, az értékleltár vonatkozásában a 3. melléklet 2.1.– 2.2 pontjai határozzák meg.

A Dokumentáció adatlapja

Tárgy: A **3465 Tiszabábolna, Zöldfa utca 14.** szám, **302** hrsz. alatti ingatlanon álló helyi védettségű népi lakóépület történetének/építéstörténetének összefoglalása, az épületleírás és értékleltár, valamint szakértői javaslatok megadása **építéstörténeti tudományos dokumentáció** keretében.

Stílus; korszak: Lakóház, népi / hagyományos tájegységi építészeti elemekkel. Oldalhatáron álló, előkerttel rendelkező, egymenetes, tornác nélküli széles eresű (ereszalja) kialakítással, az utcára merőlegesen elhelyezkedő közel észak – déli tengelyű, téglalap alaprajzú épület. Déli (utcai) vége deszka oromzatos, vízvetős, északi vége kontyolt nyeregtetős kialakítású nádfedéssel; eredetiben fennmaradt tapasztott karókitöltéses szabadkéménnyel. Helyi védettségét az 13/2017. (XII. 30.) számú önkormányzati rendelet 2. melléklete állapította meg.

Cím: 3465 Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám

Hrsz.: Tiszabábolna, belterület 302

Törzsszám: –

Azonosító: –

EOV adatok: EOV 782620, 262109, WGS84/GPS 47.689309, 20.814193

Térképlap: EOTR 78-341

Megrendelő, építtető:

Tiszabábolna Község Önkormányzata (3465 Tiszabábolna, Fő út 113.)

Képv.: Bernáth Erik polgármester

Telefon: +36 (49) 356-909

E-mail: hivatal@tizsababolna.hu

Az Építéstörténeti Tudományos Dokumentáció készítője:

Sárközy Sebestyén

3525 Miskolc, Mátyás király u. 13. VI/5.

Telefon: +36 (30) 397-2637

E-mail: sarkozysebestyen@gmail.com

Szerzői jogi nyilatkozat

Az Építéstörténeti Tudományos Dokumentáció (a továbbiakban: Dokumentáció) készítője a szerzői jogok fenntartása mellett hozzájárul ahhoz, hogy a Megrendelő/építtető a jelen Dokumentációban szereplő adatokat és információkat – a **3465 Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz.** alatti ingatlanon álló helyi védettségű népi lakóépületre és telkére vonatkozóan – annak bármilyen jellegű és típusú jelenlegi és jövőbeni építészeti tervezési és kivitelezési munkához, valamint azok előkészítéséhez, továbbá bármely szükséges hatósági és más eljáráshoz és ügyintézéshez most és a jövőben a szerző írásbeli engedélye nélkül is a szükséges mértékben és módon szabadon felhasználhassa.

A Dokumentáció át- vagy továbbdolgozása ugyanakkor tilos.

Tudományos és ismeretterjesztő vagy bármely más jellegű dolgozat, szakdolgozat, tanulmány, más egyéb publikáció és kiadvány, valamint bármely egyéb jellegű szóbeli előadás és további műemléki, történeti kutatás esetében a Dokumentáció egészének vagy egyes részeinek, adatainak felhasználása a szerzői jogok ez irányú fenntartása miatt a szakértő által kiállítandó, előzetes szerzői írásbeli engedélyhez kötött.

A Dokumentáció készítője szerzőként jogosult a mindenkor illetékes szakmai intézmények (LLTK – OÉNY – MDK) adattárában az eredeti, teljes Dokumentációval mindenben megegyező példányt – ideértve annak elektronikusan feltöltött [\[pdf.\]](#) változatát is – saját neve alatt elhelyezni, valamint a kutatás során összegyűjtött adatokat és információkat szóbeli előadások és/vagy írásos publikációk keretében ugyancsak saját neve alatt közzétenni.

Miskolc, 2026. június 18.

Sárközy Sebestyén
műemléki szakértő

A lakóépület és telkének leírása

A telek és az épület környezete

Tiszabábolna belterületének keleti széléhez közel, annak szélső utcájában található a vizsgált Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz. alatti ingatlan és a telken álló helyi védettségű népi lakóépület (**1., 13. – 14., 15. ábra.**).

A telek történetéről a történelmi térképek tájékoztatnak, amelyek alapján látható, hogy a ma kialakult – két nagyobb tömbből és közte egy szűkebb nyaktagból álló – sokszögű telek egy bonyolult, több fázisú telek-átalakítás eredményeként nyerhette el mai formáját, de az erre vonatkozó dokumentumok hiányoznak. Az 1884–1889. évi kataszteri térképen még egy teljesen más alakú telek és máshol álló lakóépület látható ezen a helyen (**10. ábra.**), de egy 1962. augusztus 25-én készített légifotó már a mai telekalakot és rajta a lakóépületen kívül valamennyi ma már részben romos melléképületet is megjeleníti (**01. kép.**).

A jelenlegi valós telekhasználat ugyanakkor nem egyezik meg a földhivatali ingatlan-nyilvántartási alaptérképen szereplő telekalakkal, mivel az eredetileg szabadon-álló lakóépület nyugati oldalán lévő teleksáv közterületté alakult át (**13. – 14. ábra.**), amelyre – minden bizonnyal – a szomszédos, Zöldfa utca 12. sz. alatti, 303 hrsz.-ú ingatlan gépjárművel történő megközelíthetősége miatt került sor. Ezért az épület jelenlegi formájában telekhatáron álló épületnek minősül (**1. – 2. kép.**).

A telek déli határa az itt teresedéssé kiszélesedő Zöldfa utca felé egy északnyugat–délkelet irányú ferde vonal mentén húzódik, ahol egy lábazat nélküli faoszlopokra és deszkakeretre erősített dróthálós kerítést találunk. Csak az udvarra néző, részben áttört vasvázás kiskapu és a lemezborítású kétszárnyú nagykapu tartó oszlopai készültek betonba fogott vascső elemekből (**1. – 3. kép.**).

A telek alakját tovább vizsgálva arra gondolhatunk, hogy eredetileg a mai 302 hrsz.-ú telek egy telket alkotott a mai 341 hrsz.-ú telekkel, amelyet az eredeti telek délkeleti sarkából „kiharapva” utólagosan alakítottak ki. Az 1884–1889. évi térkép (**10. ábra.**) alapján azonban inkább arra gondolhatunk, hogy a két telek egyszerre alakult ki, csak határaik változtak. A vizsgált telek határa itt a keleti oldalon egy Z alakú, többszörösen törtvonalú alakot képez, ahol szintén lábazat nélküli – részben a növényzettől roncsolt állapotú – faoszlopokra és deszkakeretre erősített dróthálós kerítést találunk (**4. kép.**). Ugyanezen az oldalon a telek keleti határa a Zöldfa utcával is határos, ahol vékony vasoszlopokra erősített lábazat nélküli dróthálós

kerítés található (**5. kép.**). Deszkakeretre erősített dróthálós kerítés húzódik a telek a nyugati (**6. kép.**), és a szomszédos 303 hrsz.-ú telekkel határos vonalán is, amely szintén Z alakban megtört vonalú, ugyanakkor a telek északi határán a szomszédos 301 hrsz.-ú telek tulajdonosa által létesített új betonlábazatú léckerítés határolja el a két telket (**5. kép.**).

A közel észak-déli tengelyű lakóépület déli (utcai) főhomlokzata előtt egy – középtengelyében – kb. 6,00 m mélységű előkert helyezkedik el, amely szintén egy lábazat nélküli deszkakeretre erősített dróthálós kerítéssel van lehatárolva a telek udvari részétől, az épület sarkán nyitható bejárattal (**7. kép.**).

Az épület északi oldalától kb. 1,50 m-re, a telek itt kialakult sarokrészéhez illeszkedve található a kb. 5,00 x 3,0 m méretű faszerkezetű (faoszlopokra helyezett, fél-nyeregtetős, OSB lapokkal burkolt és hullámpala fedésű) gépjármű tároló – elhanyagolt és részben romos – épülete (**8. – 9. kép.**). Az 1962. évi légifotón itt, tovább észak felé közvetlenül a gépjármű tároló mellett még egy további, közel azonos méretű másik melléképület is fennállt (**01. kép.**), ennek azonban napjainkra már nincs nyoma.

Tovább észak felé haladva a telek itt összeszűkül, mintegy „nyaktagot” képez, melynek nyugati részén a telekhatárhoz közel egy egykori, vályogtéglából épített diszóól épületének összedőlt maradványai láthatók (**10. kép.**), vele szemben a nyaktag keleti részén pedig egy elhanyagolt, régi árnyékszék áll (**11. kép.**). A telek eddig tartó része –, az egykori disznóól északi falsíkja, valamint a szomszédos 341 hrsz.-ú telek északnyugati sarka alkotta vonal – képezte valójában a telek udvari részét, az ettől északra lévő másik nagyobb telekrész pedig a hátsókert volt.

A hátsókerti telekrész északi határához közel áll egy kb. 8,00 x 6,40 m méretű romos, kontyolt nyeregtetővel ellátott nádfedésű, egykori istálló épület (**5., 11. kép.**). A lakóépület és az ingatlan a közművek közül villannyal és ivóvízellátással rendelkezik.

Általános leírás

A népi lakóépület egy szabálytalan alakú, törtvonalú, több telekhatár rendezésen átesett telek délnyugati részén helyezkedik el. Az előkertes lakóépület eredetileg szabadon-álló volt, ami napjainkra – a szomszédos telekhasználat következtében – telekhatáron álló épületté vált. Az épület alakja a telek itt lévő alakját követve egy közel észak-déli tengely mentén létesült, déli vége deszkaoromzatos, vízvetős, északi vége kontyolt kialakítású nyeregtető, amelynek héjazata nádfedés. Falazata vályogtégla, födémszerkezete – a tetőszerkezettel egyesített –

mestergerendára támaszkodó pórfödém agyagtapasztással. Tetőszerkezete üres, torokgerendás fedélszék.

Az épület alaprajza a **középmagyar alföldi ház** tipikus képviselője, a hagyományos háromosztatú elrendezéssel – tisztaszoba – konyha/pitvar – kamra (most másik szoba) –, amelyhez észak felől még egy tároló helyiség is csatlakozik önálló bejárattal. Ez utóbbiból közelíthető meg a padlástér is.

Az épület kialakulása –, a falvastagságok azonosságára tekintettel – egyetlen építési ütemre tehető. A tisztaszobában a mestergerendán lévő felirat utal az épület 1890. évi építésére. A későbbiekben – az épületen megfigyelt jelenségek alapján – csak a nyílászárók cseréje, korszerűsítése történt meg, először, az 1920-as években, majd később, az 1960-70-es években. Az épület tornác nélküli, úgynevezett széles eresztű, (ereszalja) kialakítású.

Az épület egyik különlegessége az önálló helyiségként kialakított konyha napjainkig eredeti állapotában fennmaradt tapasztott és vakolt nádból készült (karókitöltéses) szabadkéménye. Ennek héjazaton kívüli füstelvezetése is gerendavázis kialakítású, külső deszkaborítással és kürtőjén kis nyeregtetős fatetővel fedve.

A tisztaszobában eredetileg egy kívül-fűtős kemence állhatott, a konyha két oldalán egy-egy takaréktűzhely maradt fenn kemencepadkával. A később második szobának használt kamra modern kályhája és annak füstelvezetése utólagos kialakítású.

A telek hátsó részén eredetileg gépjármű tároló, falazott disznóól, árnyékszék és különálló istálló állt, de ezek nagyrészt elhanyagolt, romos állapotúak.

Külső leírás

A közel észak-déli tengellyel létesült nyeregtetős tetőszerkezetű, nádfedésű lakóépület **déli** (utcai) **főhomlokzata** képviseli az épület legjellegzetesebb, egyben legdíszesebb megjelenését **(12. kép.)**.

Az oromzatos kialakítású déli homlokzat lényegében két részből áll: *felső része* egy háromszög alakú, a nyeregtető két oldalának síkját követően elhelyezett és a hézagokat takaróléccel is elfedő deszkaoromzatot képez. Ezek középső találkozási vonalában szintén található egy szélesebb takaróléc. A kezeletlen deszkaoromzat felső negyedében a tetőgerinc alatt egy háromszög alakú részen apácarácsos szellőzőt találunk, amelyet alul szintén egy szélesebb takaróléc zár le. Az apácarács rácselemei mindkét irányban szintén a tetősíkok szögét követik, így egy harmonikus együttest alkotnak. A rácsozat biztosan nem füstlyukként szolgált,

mert az épület konyhájának füstelvezetését a szabadkémény biztosította, így a szellőzőrácsként funkcionáló apácarács inkább csúcsdíszként értelmezhető (13. – 14. kép.).

A deszkaoromzaton az apácarács magasságával azonos távolságra, az alatt egy-egy szimmetrikusan elhelyezkedő kör alakú szellőzőlyukat is kialakítottak (14. kép.).

A Mezőkövesd és környékén divatos oromzatos kialakítású homlokzat „az arany metszés szabályait követi, melyen sajátos területi specifikumként jelenik meg a vízvető, amely az oromfal és az alatta lévő homlokzat találkozási vonalát hangsúlyozza.”¹ Az itt lévő vízvető itt kb. 0,3 m széles kiülésű és a két hosszanti falra felfekvő sárgerendák és a mestergerenda túlnyúlt szakaszaira támaszkodik. Fölötte a deszkaoromzat alsó lezárásaként szintén egy vízszintesen elhelyezkedő, keretezést és lezárást biztosító szélesebb takaróléc húzódik. A vízvető eredetileg deszkaborítású lehetett, jelenlegi formájában – részben tönkrement – egyrétegű bitumenes csupasz szigetelőlemezzel borított (12. – 13., 15. kép.).

Az oromzat *alsó része* maga az épület déli homlokzata (12. – 13. kép.), amely azonos síkot képez a deszkaoromzatú résszel, ugyanakkor maga a nádtető deszkázattal lezárt síkja itt jelentősen, kb. 0,70 m-rel túlnyúlik az oromzatos falsík elé (15. kép.).

A déli homlokzaton két arányosan elhelyezett egyaránt 0,80 x 1,10 m méretű, kétrétegű, pallótokos, középen kifelé-befelé tokosztóra felnyíló ablakot láthatunk, amelyek a tisztaszoba megvilágítását szolgálják. A külső szárnyak középső takarólécén alul és felül geometrikus rátétekkel, köztük a takaróléc kannelúrázott díszítéssel rendelkeznek. A nem építéskori ablakok már egy korszerűsítés eredményei, feltehetően az 1920-as évekből valók, de üvegosztó nélküli, egyetlen üvegszemből álló nyílószárnyaik még későbből, az 1960-as évekből származhatnak (16. – 18. kép.).

A homlokzat alul lábazattal nem rendelkezik, a durva mészvakolattal ellátott homlokzat egy 45 fokos ferde, keskeny tapasztással csatlakozik az előkert járószintjéhez (7. kép.).

A lakóépület **keleti** (udvari) **homlokzata** a leginkább megmozgatott kialakítású oldala az épületnek (20. – 21. kép.). Délről észak felé haladva a keleti homlokzaton először egy falba mélyített ajtó nélküli villanyóraszekrényt találunk (22. kép.). Közvetlenül mellette a tisztaszoba egyetlen keleti, szintén 0,80 x 1,10 m méretű, kétrétegű, pallótokos ablaka helyezkedik el, amelynek kialakítása megegyezik a szoba másik két ablakával. Különbséget csak az jelent, hogy a pallótokba három vízszintes vékony gömbvas rúdból álló rácsozatot helyeztek biztonsági okokból. Az ablak külső oldalának díszítése is megegyezik a fentiekben leírt másik

---

¹ Meggyesi T., 1986. 77, 79.

két ablakéval. A külső falsíkba helyezett ablak szintén az 1920-as évekből származik, nyílászárnyai pedig az 1960-as évekből (**23. kép.**).

Tovább haladva az épület, egyben a pitvar (előtér) kétrétegű, 1,00 x 2,00 m méretű, oldalt felnyíló bejárati ajtaja helyezkedik el. A borított pallótokos ajtó külső rétege egy 1970–80-as évekből származó „lambériás” kialakítású bejárati ajtó, közepén függőlegesen elhelyezkedő hosszúkas bevilágító ablakkal. Az ajtószárny értéket nem képvisel (**24. – 25. kép.**).

Észak felé tovább haladva az eredetileg kamraként, majd második szobaként használt helyiség szintén 0,80 x 1,10 m méretű, kétrétegű, pallótokos ablaka helyezkedik el, amelynek kialakítása megegyezik a tisztaszobánál ismertetett keleti ablakkal. Itt is megtalálható a tisztaszoba keleti ablakánál ismertetett biztonsági rácsozat (**26. kép.**).

A következő nyílászáró a tároló helyiség 1,00 x 2,00 m méretű, ács tokos, kívül vázkeretes (két keretvázból épített), belső oldala felől deszkaborítású, oldalt felnyíló építéskori ajtaja, amely a külső oldala felől eredeti kilinccsel és zárcímerrel rendelkezik (**27. – 28. kép.**). A tárolónak tovább észak felé egy, az udvarra néző 0,50 x 0,50 m méretű egyszerű, egyrétegű gerébtokos ablaka is van, amelynek tokszerkezetét kívül deszkaborítással látták el (**29. kép.**).

A homlokzat előtt – mint említettük – tornác nem húzódik, hanem itt egy úgynevezett széles ereszü, (ereszalja) kialakítást láthatunk. Kialakításánál megfigyelhető, hogy a keresztirányú födémgerendák túlnyúló elemeinek felső részére egy széles deszkázatot helyeztek el, de ez a szarufák és a nádtető meredeken túlnyúló szakaszára már nem terjed ki. Ugyanakkor a túlnyúló födémgerendák végeinek alsó élei lekerekített élszedésűek (**30. – 31. kép.**).

Az ereszaljával képzett keleti homlokzat alsó részén itt sem rendelkezik lábazattal, hanem csupán az ereszalja alatti járófelületet csupán kifelé lejtő agyagtapasztással képezték ki, amely napjainkra nagyrészt tönkrement, megcsúszott állapotba került (**20., 24. – 25., 27. kép.**).

Az épület **északi homlokzata** nyílás nélküli, a durva mészvakolattal ellátott homlokzat, ami alul egy 45 fokos ferde, keskeny tapasztással csatlakozik járószinthez (**32. kép.**). A lakóépülethez rendkívül közel, kb. 1,50 m-re helyezkedik el a használaton kívüli és részben romos, faoszlopokkal alátámasztott fél-nyeregtetős, OSB lapokkal burkolt és hullámpala fedésű egykori gépjárműtárolótól (**8. – 9., 34. – 35. kép.**).

A nádtető ezen az északi oldalon kontyolt kialakítású, ugyanakkor a kb. 10–25 éve létesített nádfedésen csak ezen az északi kontyolt tetősíkon figyelhető meg vastag moharéteg,

amely a héjazaton kimutatható károsodást okoz (36. kép.). A nádfedés ereszkialakítása itt is megegyezik a keleti udvari homlokzatnál leírtakkal (33. kép.).

Az épület **nyugati homlokzata**, ahol a fentiekben is már ismertetett telekhatár változás (telekhatár-rendezés) következett be, a használatnak megfelelően egyben telekhatárrá is vált (37. kép.). Ezen a homlokzaton, annak középső részén mindössze egyetlen ablakot találunk. A konyha nyugati, 0,50 x 1,10 m méretű ablaka egy egyrétegű, gerébtokos, eredetileg oldalt felnyíló, pipapántokra függesztett sarokmerevítővel egyesített hüvelypántos kialakítású volt, de napjainkra ezt vízszintes rögzítő elemekkel fix (nem nyitható) változatúra alakították át, így nyílószerkezete sem maradt fenn (38., 50. kép.).

Az ablakok magassági méret-azonosságára tekintettel, ez az ablak is feltehetően az 1920-as években létesült azzal a különbséggel, hogy erre a korábbi (talán építéskori) ablak pántjait helyezték át. De az sem zárható ki, hogy ez az ablak nem esett át átépítésen, így feltehetően a legkorábbi állapotú ablakot képviseli.

A nádfedés ereszkialakítása ezen a homlokzaton is megegyezik a keleti és az északi homlokzatoknál leírtakkal, és a túlnyúló födémgerendák végeinek alsó élei itt is lekerekített élszedésűek (39. kép.).

Belső leírás

01. sz. helyiség pitvar (előtér)

A lakóépület lakóhelyiségeibe történő bejáratot a háromosztatú helyiségsor középső, hagyományosan pitvarnak (előtérnek) nevezett helyiségébe vezető ajtó biztosítja.

A külsőnél már leírt, 1,00 x 2,00 m méretű kétrétegű, borított pallótokos, oldalt felnyíló ajtó belső rétege egy felső 3/5-öd részben üvegezett, alsó 2/5-öd részében három függőleges váztaablából álló tömör kialakítású. Az ajtó üvegezett részén ugyancsak megjelenik a három függőlegesen képzett elem, amelyek összesen hat üvegszemből álló részt alkotnak. Az üvegszemek 3/1 arányú elhelyezkedése és üvegosztóinak – íveltnek ható, de egyenes elemekből álló – vonalvezetése az *art deco* stílusra utal, vagyis az ajtó az 1920-as évekből származik. Pántolása egyszerű diópánt, az ajtón modern alumínium kilincset és zárcímert, valamint bevéső zárat találunk (40. – 41. kép.).

Az említett bejáratú ajtó a döngölt földpadlós, és pórfödémrel ellátott 3,00 s 2,00 m méretű előtérbe vezet, ahonnan valamennyi további helyiség megközelítésére van lehetőség

(42. kép.). A szomszédos konyha helyiség belső falsíkja vonalában mestergerendára támaszkodó födémgerendák falhoz közeli szakaszai – az esetleges elfordulás megakadályozása miatt – négyzetes, díszítetlen kiképzésűek, de 0,10 – 0,15 m-es faltól való távolság után a födémgerendák alsó élei élszedett kialakításuk oly módon, hogy az élszedések indítása még további, egyedileg rovátkolt díszítést kapott (43. – 44. kép.). Ugyanitt a gerendákra lapolással elhelyezett alsó deszkák szélső élei finom nútozásos díszítéssel rendelkeznek, amely arra utal, hogy azok asztalosipari műhelyben készültek (43. – 44. kép.).

A pitvarból észak és dél felé egy-egy azonos, 1,00 x 2,00 m méretű és kialakítású borított pallótokos, egyrétegű ajtó vezet: a délre lévő tisztaszoba (03. sz. helyiség) (45. – 46. kép.), valamint az innen északra elhelyezkedő másik szoba (szoba 2. = 04. sz. helyiség) irányába (47. – 48. kép.). E két ajtó kialakítása mindenben megegyezik a bejárati ajtó belső rétegét képező, fentiekben ismertetett üvegezett ajtószárnyal.

A pitvarból nyugat felé egy 1,50 x 2,10 m méretű, felül a sarkokban íves vonalú szabadnyílás vezet konyhába (02. sz. helyiség). (49. kép.) A szabadnyílásnak ez a kialakítása Tiszababólnán nem volt egyedi, mert 1936-ban Megay Géza egy ezzel megegyező – bár keskenyebb – konyhába vezető szabadnyílást örökölt meg.²

02. sz. helyiség, szabadkéményes konyha

A fentiekben leírt, a sarkokban íves vonalú szabadnyílás a döngölt földpadlós konyha bejáratát képezi. A szabadnyílás tengelyében a konyha nyugati falán helyezkedik el a helyiség egyetlen 0,50 x 1,10 m méretű, egyrétegű, gerébtokos, ablaka, amely a fal tengelyébe, kívül és belül felül egyaránt egyenes falfülkébe került elhelyezésre. Belül az alsó könyöklője csak vakolt felületű; parapet magassága 0,90 m (50. kép.).

A 3,00 x 2,400 m méretű konyha egyedi sajátosságát jelenti, egyben ritkaságszámba menőnek tekinthető, a mind anyagában, mind kialakításában eredetiben fennmaradt szabadkémény, amelynek kürtője a konyha helyiség délkeleti sarkához illeszkedik (51. – 52. kép.). Kialakítása olyan módon történt, hogy a gerendaváz, (karókitöltéses) – az adott esetben nádból készült és mindkét oldalán tapasztással (és vakolással) ellátott – kéménykürtő függőleges belső fala a konyhát és a pitvart elválasztó falra, illetve az ugyanitt elhelyezkedő mestergerendára támaszkodik. A szabadkémény teljes terjedelmében valójában a padlástérben

---

² HOM Fotótár 1737; HOM NÉA 359/8.

figyelhető meg **(86. – 88. kép.)**. A kürtő belső terébe beépített keskeny rudak az egykori füstölő szerepét töltötték be **(51. – 52. kép.)**.

A konyha belső terének északi oldalán alul egy kb. 0,50 m magasságú padka található a helyiség teljes szélességében, ugyanitt az északnyugati sarokban a nyugati falhoz illesztett (vaslapos) takaréktűzhely létesült egy felső kisméretű padkával **(53. kép.)**. A hosszanti padka fölött egy másodlagosan kialakított, a szabadkéménybe vezetett kályhacső kivezető eleme került beépítésre, amely a kamrából átalakított másik szoba **(04. sz. helyiség)** modern kályhájának füstelvezetésére szolgál **(54. kép.)**.

A konyha déli oldala minden bizonnyal egy már átalakított állapotot mutat, mert a tisztaszoba búbos kemencéjének füstelvezetése is a szabadkéménybe volt irányítva, de ez befalazásra, átalakításra került, és ennek nyomai a fal mindkét oldalán megfigyelhetők **(56. kép.)**. A konyha déli fala mentén itt csak egy rövidebb, de szintén kb. 0,50 m magas padka található, és ugyanitt a délnyugati sarokban is találunk egy a nyugati falhoz illesztett (vaslapos) takaréktűzhelyt **(55. – 56. kép.)**.

A konyhában, a későbbiekben modern, mobil sütő, főző berendezés is elhelyezésre került.

03. sz. helyiség tisztaszoba (szoba 1.)

Az előtérből a fentiekben már leírt, 1,00 x 2,10 m méretű és kialakítású borított pallótokos, egyrétegű, oldalt felnyíló, részben üvegezett ajtó vezet a 4,80 x 4,60 m méretű döngölt földpadlós, és mestergerendára támaszkodó pórfödémes tisztaszobába, amelyet helyben „nagyház”-nak is neveztek **(57. – 58. kép.)**.

Az épület hossz tengelyében középen végighúzódnak a mestergerenda déli részének keleti oldalán építési felirat örökíti meg az épület létesítését. Maga a szöveg két vonal alkotta sorvezető közé került, amelyek mindkét végén barokkos lezárással végződnek. Szövege:

„Gajda Mihály Építette 1890 ben” **(59. kép.)**.

A mestergerenda, valamint a pórfödém keresztgerendái ugyanolyan sajátos élszedésű díszítéssel rendelkeznek, mint a pitvárnál már ismertettünk, a lapolással elhelyezett alsó

deszkák szélső élei pedig szintén finom nútozásos díszítéssel rendelkeznek, amely arra utal, hogy azok asztalosipari műhelyben készültek (60. – 61. kép.).

A helyiség megvilágítását a déli oldal felől két, a keleti (udvari) oldal felől egy, a külsőnél már részben ismertetett, 0,80 x 1,10 m méretű, kétrétegű, pallótokos, középen kifelé-befelé tokosztóra felnyíló ablak biztosítja (57., 62. – 63. kép.). A falszerkezet külső síkjába helyezett ablakok egyenes kávájú, felül egyenes felső lezárású falfülkékbe kerültek elhelyezésre; belül az alsó könyöklőjük is csak vakolt felületű; parapet magasságuk 0,90 m (62. – 65. kép.).

A tisztaszoba északi, konyhával közös falán markáns repedés utal az egykori itt állt feltehetően kívül-fűtős *alföldi* ill. *középmagyar* búbos kemencére, amelynek füstelvezetése a szabadkéménybe került bevezetésre, biztosítva ezzel a tisztaszoba füstmentességét (58. kép.).

04 sz. helyiség kamra – szoba (szoba 2.)

Az előtérből északi irányba a fentiekben már leírt 1,00 x 2,10 m méretű és azonos kialakítású borított pallótokos, egyrétegű, oldalt felnyíló, részben üvegezett ajtón (68. kép.) keresztül juthatunk az eredetileg kamrának létesült, de később második szobaként használt 2,40 x 4,60 m méretű döngölt földpadlós, és mestergerendára támaszkodó pórfödémű szoba 2. helyiségbe (66. – 67. kép.). A szoba 2. helyiséget helyben ezért „kisház”-nak is nevezték.

A szoba megvilágítását a keleti (udvari) oldal felől a külsőnél már szintén ismertetett 0,80 x 1,10 m méretű, kétrétegű, pallótokos, középen kifelé-befelé tokosztóra felnyíló ablak biztosítja. Az ablak belső oldali kialakítása is megegyezik a tisztaszoba ablakainál leírtakkal (69. kép.).

A mestergerenda és a rá támaszkodó födémgerendák itt is ugyanolyan díszítéssel rendelkeznek, mint az előtér és a tisztaszoba esetében: a gerendák alsó élei élszedett kialakításuk oly módon, hogy az élszedések indítása még további, egyedileg rovátkolt díszítéssel is rendelkezik. A födémdeszkázat lapolással elhelyezett alsó deszkáinak szélső élei pedig szintén finom nútozásos díszítéssel rendelkeznek (70. kép.).

A helyiség fűtését egy, a helyiség déli fala elé helyezett modern kályha biztosítja, amelynek füstelvezető csöve a konyha felé – az ott is ismertetett – közös falat áttörve a szabadkéménybe került bevezetésre (71. kép.).

05 sz. helyiség tároló

Az udvar felől egy külön bejárat – a külsőnél már ismertetett –, egy 1,00 x 2,00 m méretű, ácsbokos, kívül vázkeretes, belső oldala felől deszkaborítású, oldalt felnyíló építéskori ajtó vezet a tároló helyiségbe (27. – 28., 72. – 73. kép.). Az ajtó a belső oldala felől az ácsbokokra erősített pipapántokra illeszkedő hüvelyes hevederpántokról nyílik (74. – 77. kép.), zárszerkezete eredeti dobozzár (75. kép.).

A 3,50 x 4,60 m méretű, döngölt földpadlós, és mestergerendára támaszkodó pórfödémű tároló helyiség gerendái díszítetlenek, csupán a födémdeszkázat lapolással elhelyezett alsó deszkáinak szélső élein figyelhető meg a lakóhelyiségeknél is megjelenő finom nűtozásos díszítés (72. – 73., 78. – 79. kép.).

A tárolóba vezető ajtó mellett szintén a keleti oldalon a tároló rendelkezik egy 0,50 x 0,50 m méretű egyszerű, egyrétegű gerébtokos ablakkal is, de ez a külső oldal felől bedeszkázásra került. A fal tengelyébe, kívül és belül felül egyenes záródású falfülkébe helyezett ablak parapet magassága 1,19 m (80. kép.).

A tároló helyiség középső tengelyében, a mestergerendára támaszkodva, a helyiség déli oldalához közel találjuk a padlástető feljáró nyílását és a padlástérbe vezető, új mobil fa létrát (72. – 73., 81. kép.).

Padlástér

Az épület beépítetlen üres padlástérébe a tárolóból egy eredeti kialakításának tekinthető padlástető feljárón keresztül juthatunk (81. – 82. kép.).

Az épület tetőszerkezete egy torokgerendás, a födémszerkezettel egyesített kötőgerendákon nyugvó faszerkezet (83. – 85. kép.). A födémszerkezet felső részén – a tároló fölötti padlástér kivételével – 10 cm vastagságú agyagtápasztást készítettek hő-technikai okokból.

A kb. 10–25 éve készített nádfedés viszonylag újszerű, jó állapotban maradt fenn, kisebb mértékű károsodást –, amint erre a külső leírásnál is utaltunk – csak az északi kontyolt tetősíkon lehet tapasztalni elsődleges a mohásodás következményeként (36. kép.).

A padlástér – de egyben az egész épület – kiemelkedő különlegessége a közvetlenül megfigyelhető és tanulmányozható tapasztott és vakolt nádból készült (karókitöltéses) szabadkémény, amely napjainkig eredeti állapotában maradt fenn (86. – 88. kép.). A

szabadkémény keleti oldala, amely a mestergerendára, valamint az előtér és a konyha közötti falra támaszkodik fel, függőleges kialakítású **(88. kép.)**. A további három oldala pedig ferde síkokat alkot, és a nyugati oldalon is különálló szerkezetet képez, amely nem kapcsolódik a nádfedéses tetőhéjazathoz **(86. – 87. kép.)**.

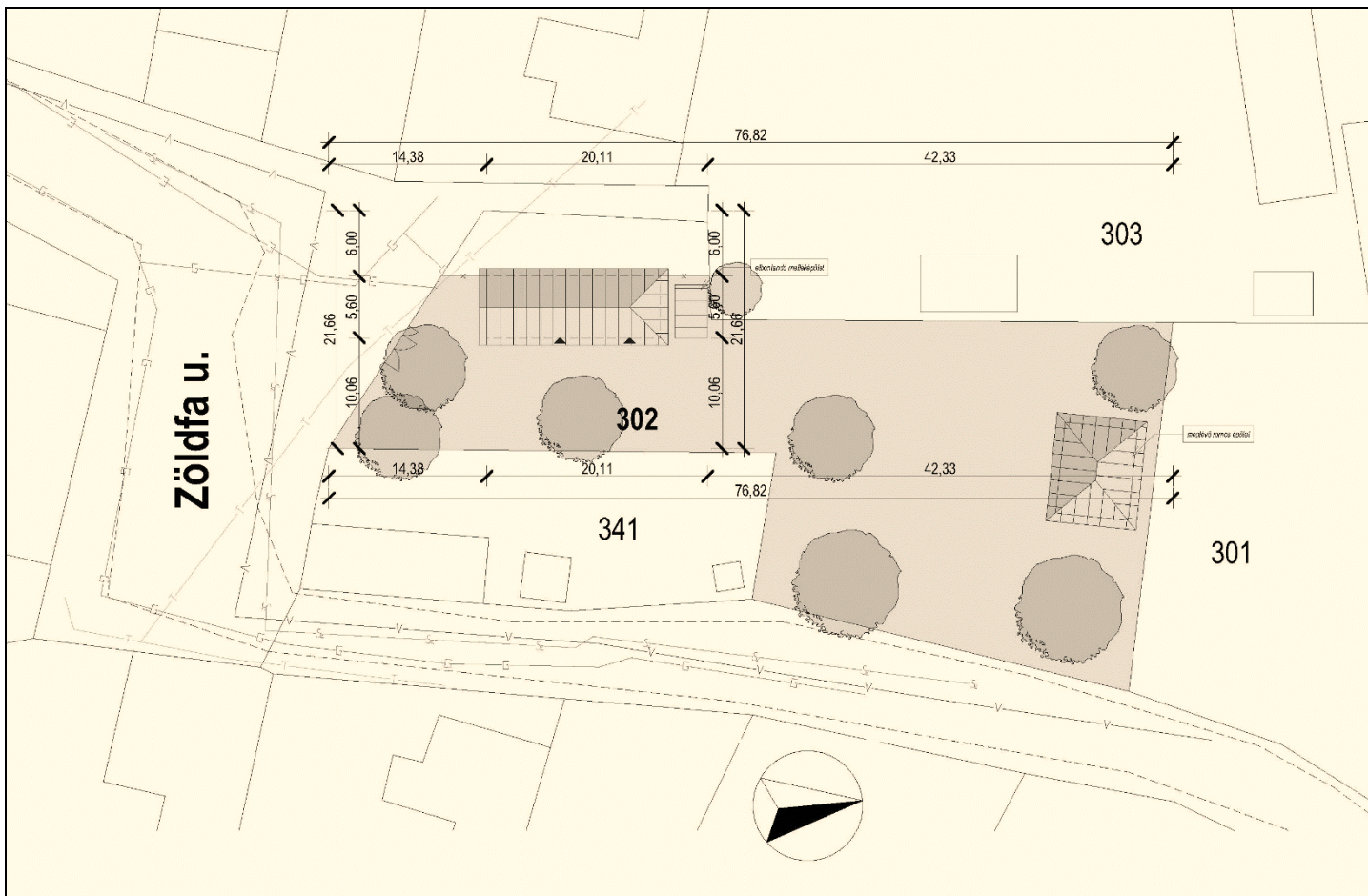
A szabadkémény héjazaton kívül, alacsony magasságú kivezetése külső deszkaborítással rendelkezik és a kürtő felső záródása kis nyeregtető alakú fatetővel kialakított, oldalsó füstelvezetéssel **(89. kép.)**.

A padlástér déli végén megfigyelhető a deszkaoromzatos kialakítás belső oldala a kör alakú szellőzőlyukakkal **(85. kép.)**, és felül az apácarácsos csúcsdísszel **(90. kép.)**.

ÉRTÉKLELTÁR

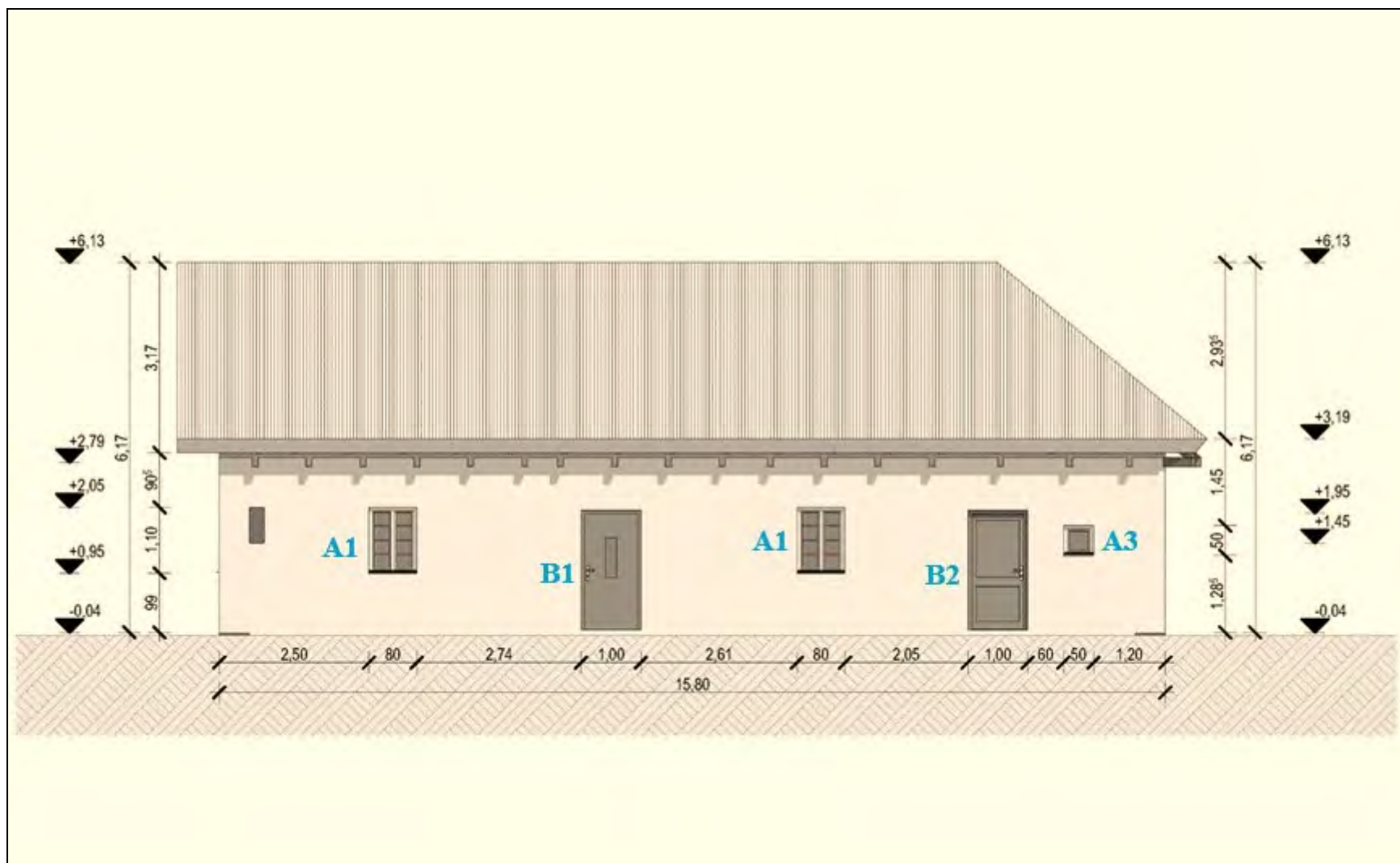
a Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz. alatt álló
népi lakóépületről

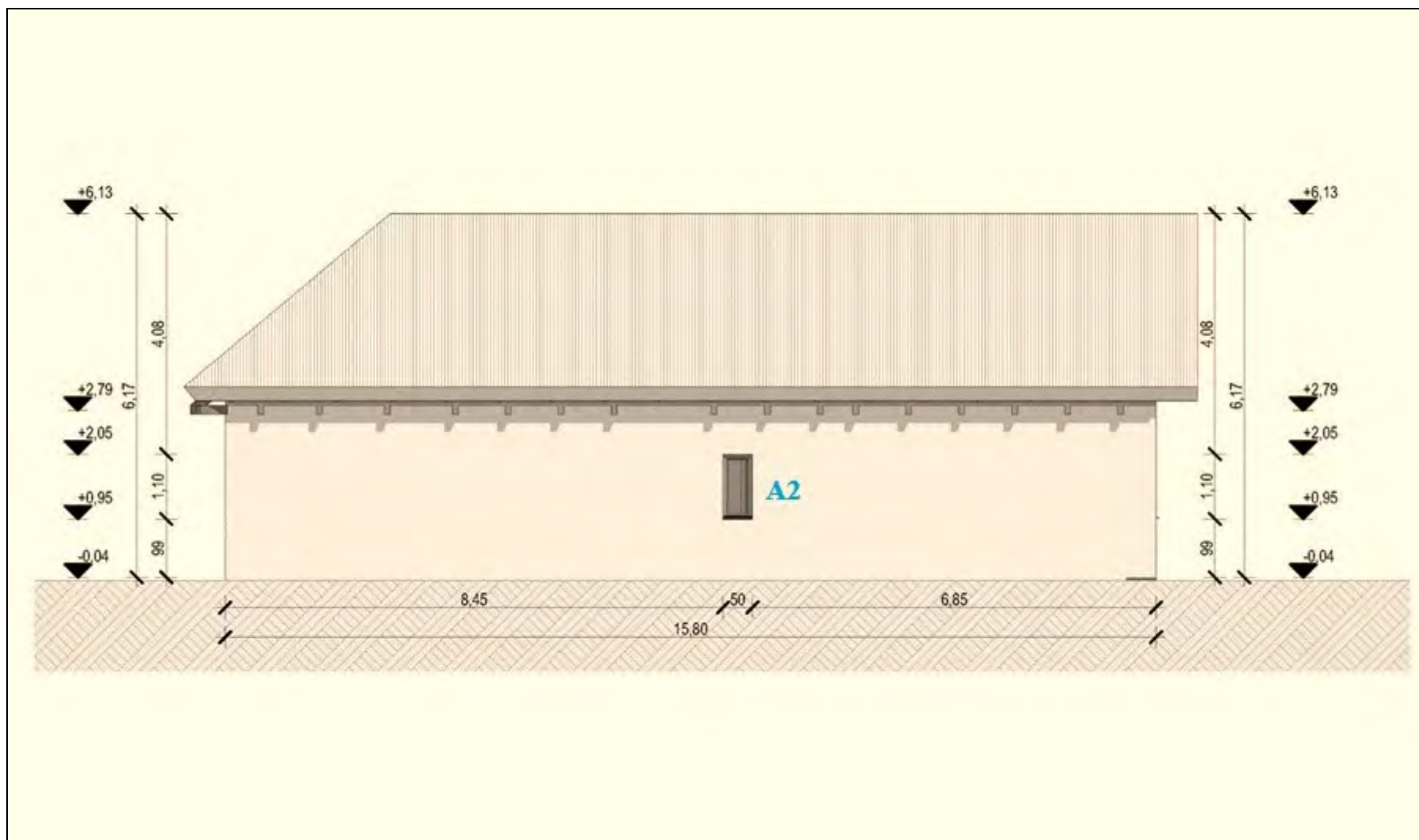

1. ábra. Helyszínrajz (A felmérést készítette: Sáth Péter, 2026.)

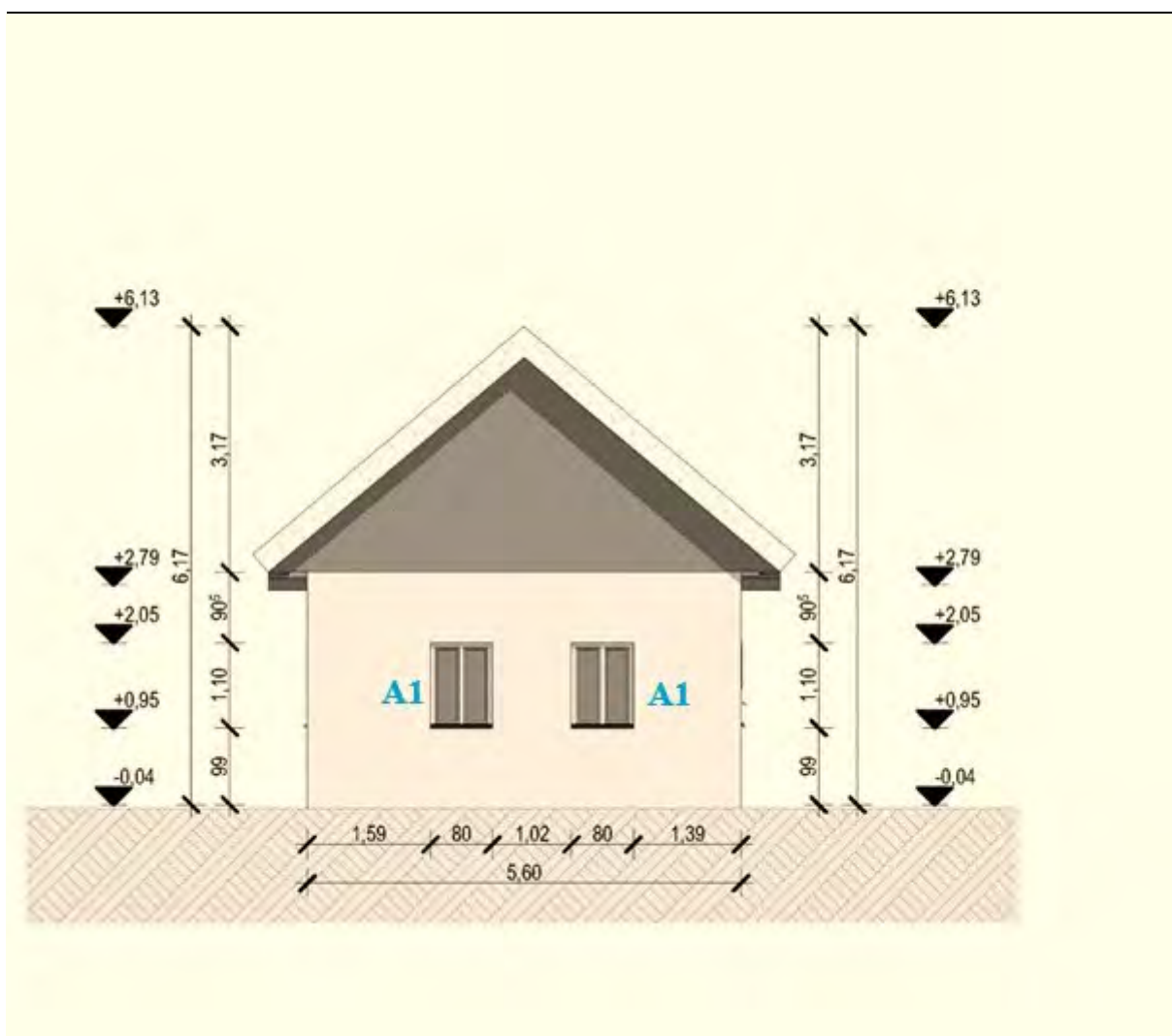

3. ábra. Keleti (udvari) homlokzat (A felmérést készítette: SÁTH Péter, 2026.)

4. ábra. Nyugati homlokzat (A felmérést készítette: SÁTH Péter, 2026.)

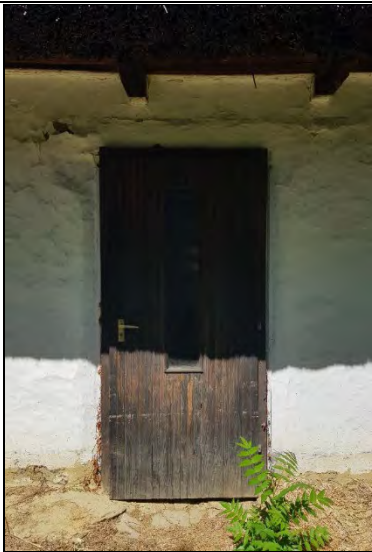
5. ábra. Déli homlokzat (A felmérést készítette: Sáth Péter, 2026.)

Nyílászárók

Meghatározás:	Ablak 1. típus (A1)	
Leírás:	0,80 x 1,10 m méretű, kétrétegű, pallótokos, közepén kifelé-befelé tokosztóra felnyíló ablak. A külső szárnyak középső takarólécén alul és felül geometrikus rátétekkel, köztük a takaróléc kannelúrázott díszítéssel rendelkezik. A nem építéskori ablakok már egy korszerűsítés eredményei, feltehetően az 1920-as évekből valók, de üvegosztó nélküli, egyetlen üvegszemből álló nyílászárnyaik még későbből, az 1960-as évekből származhatnak (16. – 18. kép.). A tisztaszoba és a szoba 2. keleti (udvari) ablakai csak annyiban különböznek, hogy a pallótokba három vízszintes vékony gömbvas rúdból álló rácsozatot helyeztek biztonsági okokból (23., 26. kép.). A falszerkezet külső síkjába helyezett ablakok egyenes kávájú, felül egyenes felső lezárású falfülkébe kerültek elhelyezésre; belül az alsó könyöklőjük is csak vakolt felületű; parapet magasságuk 0,90 m (57., 62. – 65. kép.).	
Elhelyezkedés:	A tisztaszoba déli oldalán két, a keleti (udvari) oldalán egy ablak található, valamint a szoba 2. keleti ablaka. Összesen: 4 db.	
Datálás:	1920k. / 1960k.	
Értékelés:	műemléki érték	

Meghatározás:	Ablak 2. típus (A2)	
Leírás:	A konyha nyugati, 0,50 x 1,10 m méretű ablaka egy egyrétegű, gerébtokos, eredetileg oldalt felnyíló, pipapántokra függesztett sarokmerezítővel egyesített hüvelypántos kialakítású volt, de napjainkra ezt vízszintes rögzítő elemekkel fix (nem nyitható) változatúra alakították át, így nyílószerkezete sem maradt fenn (38., 50. kép.). Az ablakok magassági méret-azonosságára tekintettel, ez az ablak is feltehetően az 1920-as években létesült azzal a különbséggel, hogy erre a korábbi (talán építéskori) ablak pántjait helyezték át. De az sem zárható ki, hogy ez az ablak nem esett át átépítésen, így feltehetően a legkorábbi állapotú ablakot képviseli. Az ablak a fal tengelyébe, kívül és belül felül egyaránt egyenes falfülkébe került elhelyezésre. Belül az alsó könyöklője csak vakolt felületű; parapet magassága 0,90 m (50. kép.).	
Elhelyezkedés:	A konyha nyugati ablaka. Összesen: 1 db.	
Datálás:	1920k.	
Értékelés:	műemléki érték	

Meghatározás:	Ablak 3. típus (A3)	
Leírás:	A tárolónak van egy az udvarra néző 0,50 x 0,50 m méretű egyszerű, egyrétegű gerébtokos ablaka, amelynek tokszerkezetét kívül deszkaborítással látták el (29. kép.). A fal tengelyébe, kívül és belül felül egyenes záródású falfülkébe helyezett ablak parapet magassága 1,19 m (80. kép.).	
Elhelyezkedés:	A tároló keleti (udvari) ablaka. Összesen: 1 db.	
Datálás:	1920k.	
Értékelés:	műemléki érték	

Meghatározás:	Ajtó 1. típus (B1)	
Leírás:	Az épület, és egyben a pitvar (előtér) kétrétegű, 1,00 x 2,00 m méretű, oldalt felnyíló bejárati ajtaja helyezkedik el. A borított pallótokos ajtó külső rétege egy 1970–80-as évekből származó „lambériás” kialakítású bejárati ajtó, közepén függőlegesen elhelyezkedő hosszúkás bevilágító ablakkal. Az ajtószárny értéket nem képvisel (24. – 25. kép.).	
Elhelyezkedés:	Az épület, és egyben a pitvar (előtér) bejárati ajtaja, annak külső szárnya. Összesen: 1 db.	
Datálás:	1970–80k.	
Értékelés:	A külső ajtószárny műemléki értéket nem képvisel.	

Meghatározás:	Ajtó 2. típus (B2)	
Leírás:	A tároló helyiség 1,00 x 2,00 m méretű, ácsbokos, kívül vázkeretes (két keretvázból épített), belső oldala felől deszkaborítású, oldalt felnyíló építéskori ajtaja, amely a külső oldala felől eredeti kilincsel és zárcímerrel rendelkezik (27. – 28., 72. – 73. kép.). Az ajtó a belső oldala felől az ácsbokra erősített pipapántokra illeszkedő hüvelyes hevederpántokról nyílik (74. – 77. kép.), zárszerkezete eredeti dobozzár (75. kép.).	
Elhelyezkedés:	A tároló helyiség udvari ajtaja. Összesen: 1 db.	
Datálás:	1890k.	
Értékelés:	műemléki érték	

Meghatározás:	Ajtó 3. típus (B3)	
Leírás:	A külsőnél már leírt, 1,00 x 2,00 m méretű kétrétegű, borított pallótokos, oldalt felnyíló ajtó belső rétege egy felső 3/5-öd részben üvegezett, alsó 2/5-öd részében három függőleges váztáblából álló tömör kialakítású. Az ajtó üvegezett részén ugyancsak megjelenik a három függőlegesen képzett elem, amelyek összesen hat üvegszeméből álló részt alkotnak. Az üvegszemek 3/1 arányú elhelyezkedése és üvegosztóinak – íveltnek ható, de egyenes elemekből álló – vonalvezetése az <i>art deco</i> stílusra utal, vagyis az ajtó az 1920-as évekből származik. Pántolása egyszerű diópánt, az ajtón modern alumínium kilincset és zárcímert, valamint bevéső zárat találunk (40. – 41. kép.). A pitvarból észak és dél felé egy-egy azonos, 1,00 x 2,00 m méretű és kialakítású borított pallótokos, egyrétegű ajtó vezet: a délre lévő tisztaszoba (03. sz. helyiség) (45. – 46. kép.), valamint az innen északra elhelyezkedő másik szoba (szoba 2. = 04. sz. helyiség) irányába (47. – 48. kép.). E két ajtó kialakítása mindenben megegyezik a bejárati ajtó belső rétegét képező, fentiekben ismertetett üvegezett ajtószárnyal.	
Elhelyezkedés:	A bejárati ajtó belső rétege, valamint a pitvarból a tisztaszobába és a szoba 2. helyiségbe vezető ajtó. Összesen: 3 db.	
Datálás:	1920k.	
Értékelés:	műemléki érték	

Építészeti elemek és berendezések

Meghatározás:	Pórfödém
Leírás:	A pórfödém a mestergerendára támaszkodó gerendákból és arra merőlegesen lapolással elhelyezett deszkázatból áll. Az egyes helyiségekben a belső falsíkja vonalában mestergerendára támaszkodó födémgerendák falhoz közeli szakaszai – az esetleges elfordulás megakadályozása miatt – négyzetes, díszítetlen kiképzésűek, de 0,10 – 0,15 m-es faltól való távolság után a födémgerendák alsó élei élszedett kialakításúak oly módon, hogy az élszedések indítása még további, egyedileg rovátkolt díszítést kapott (43. – 44. kép.). Ugyanitt a gerendákra lapolással elhelyezett alsó deszkák szélső élei finom nútozásos díszítéssel rendelkeznek, amely arra utal, hogy azok asztalosipari műhelyben készültek (43. – 44., 60. – 61. kép.). A szintén mestergerendára támaszkodó pórfödémest tároló helyiség gerendái díszítetlenek, csupán a födémdeszkázat lapolással elhelyezett alsó deszkáinak szélső élein figyelhető meg a lakóhelyiségeknél is megjelenő finom nútozásos díszítés (72. – 73., 78. – 79. kép.).
Elhelyezkedés:	Pórfödémest találunk – a konyha kivételével – az épület valamennyi helyiségében, ezen belül a tároló helyiségen kívül a pórfödém gerendái és deszkái a megjelölt helyen díszítettek.
Datálás:	1890
Értékelés:	műemléki érték

Meghatározás:	Mestergerenda	
Leírás:	Az épület hossz tengelyében közepén végighúzódnó mestergerenda déli részének keleti oldalán a tisztaszobában építési felirat örökíti meg az épület létesítését. Maga a szöveg két vonal alkotta sorvezető közé került, amelyek mindkét végén barokkos lezárásban végződnek. Szövege: „Gajda Mihály Építette 1890 ben” (59. kép.). A mestergerenda, (és a pórfödém keresztgerendái) a tisztaszobában és szoba 2. helyiségben élszedésűek, de ezen túlmenően egy egyedileg rovátkolt díszítést is kaptak (60. – 61. kép.).	
Elhelyezkedés:	Az előtér és a konyha kivételével minden helyiségben látható a mestergerenda, a tisztaszobában és a szoba 2. helyiségben díszített, a tárolóban díszítetlen. A konyha területén is van mestergerenda, de az befalazott állapotú, mert a szabadkémény támaszkodik rá.	
Datálás:	1890	
Értékelés:	műemléki érték	

Meghatározás:	Tetőszerkezet	
Leírás:	Az épület tetőszervezete egy torokgerendás, a földémszerkezettel egyesített kötőgerendákon nyugvó faszerkezet (83. – 85. kép.). A földémszerkezet felső részén – a tároló fölötti padlásrész kivételével – 10 cm vastagságú agyagtapasztást készítettek hő-technikai okokból.	
Elhelyezkedés:	A lakóépület teljes alapterülete fölött.	
Datálás:	1890 /1970k.	
Értékelés:	műemléki érték	

Meghatározás:	Oromdeszkázat
Leírás:	Az oromzatos kialakítású déli homlokzat lényegében két részből áll: <i>felső része</i> egy háromszög alakú, a nyeregtető két oldalának síkját követően elhelyezett és a hézagokat takaróléccel is elfedő deszkaoromzatot képez. Ezek középső találkozási vonalában szintén található egy szélesebb takaróléc. A kezeletlen deszkaoromzat felső negyedében a tetőgerinc alatt egy háromszög alakú részen apácarácsos szellőzőt találunk, amelyet alul szintén egy szélesebb takaróléc zár le. Az apácarács rácselemei mindkét irányban szintén a tetősíkok szögét követik, így egy harmonikus együttest alkotnak. A rácsozat biztosan nem füstlyukként szolgált, mert az épület konyhájának füstelvezetését a szabadkémény biztosította, így a szellőzőrácsként funkcionáló apácarács inkább csúcspdíszként értelmezhető (13. – 14. kép.). A deszkaoromzaton az apácarács magasságával azonos távolságra, az alatt egy-egy szimmetrikusan elhelyezkedő kör alakú szellőzőlyukat is kialakítottak (14. kép.). A Mezőkövesd és környékén divatos oromzatos kialakítású homlokzat „az arany metszés szabályait követi, melyen sajátos területi specifikumként jelenik meg a vízvető, amely az oromfal és az alatta lévő homlokzat találkozási vonalát hangsúlyozza.” Az itt lévő vízvető itt kb. 0,3 m széles kiülésű és a két hosszanti falra felfekvő sárgerendák és a mestergerenda túlnyúlt szakaszaira támaszkodik. Fölötte a deszkaoromzat alsó lezárásaként szintén egy vízszintesen elhelyezkedő, keretezést és lezárást biztosító szélesebb takaróléc húzódik. A vízvető eredetileg deszkaborítású lehetett, jelenlegi formájában – részben tönkrement – egyrétegű bitumenes csupasz szigetelőlemezzel borított (12. – 13., 15. kép.).
Elhelyezkedés:	A déli oromzatos homlokzat felső részén helyezkedik el.
Datálás:	1890
Értékelés:	műemléki érték

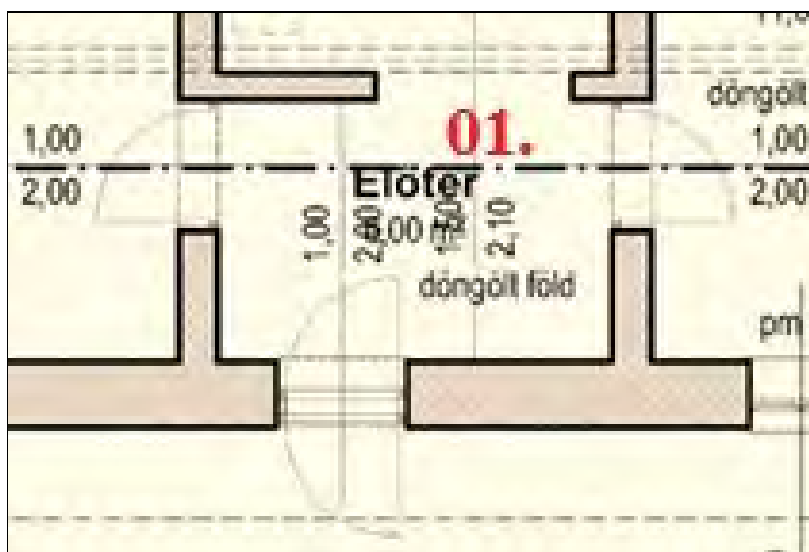
Meghatározás:	Nádfedésű héjazat
Leírás:	A nyeregtetős tetőszerkezetű épület, nádfedésű. A nádtető az északi oldalon kontyolt kialakítású, ugyanakkor a kb. 10–25 éve létesített nádfedésen csak ezen az északi kontyolt tetősíkon figyelhető meg vastag moharéteg, amely a héjazaton kimutatható károsodást okoz (36. kép.). A nádfedés ereszkialakítása itt is megegyezik a keleti udvari homlokzatnál leírtakkal (33. kép.). A homlokzat előtt – mint említettük – tornác nem húzódik, hanem itt egy úgynevezett széles eresztű, (ereszalja) kialakítást láthatunk. Kialakításánál megfigyelhető, hogy a keresztirányú födémgerendák túlnyúló elemeinek felső részére egy széles deszkázatot helyeztek el, de ez a szarufák és a nádtető meredeken túlnyúló szakaszára már nem terjed ki. Ugyanakkor a túlnyúló födémgerendák végeinek alsó élei lekerekített élszedésűek (30. – 31. kép.).
Elhelyezkedés:	A lakóépület teljes alapterülete fölött. Kialakítása minden valószínűség szerint követi, illetve megegyezett a korábbi nádfedéssel.
Datálás:	1990–2000k.
Értékelés:	műemléki érték

Meghatározás:	Szabadkémény	
Leírás:	A padlástér – de egyben az egész épület – kiemelkedő különlegessége a közvetlenül megfigyelhető és tanulmányozható tapasztott és vakolt nádból készült (karókitöltéses) szabadkémény, amely napjainkig eredeti állapotában maradt fenn (86. – 88. kép.). A szabadkémény keleti oldala, amely a mestergerendára, valamint az előtér és a konyha közötti falra támaszkodik fel, függőleges kialakítású (88. kép.). A további három oldala pedig ferde síkokat alkot, és a nyugati oldalon is különálló szerkezetet képez, amely nem kapcsolódik a nádfedéses tetőhéjazathoz (86. – 87. kép.). A szabadkémény héjazaton kívül, alacsony magasságú kivezetése külső deszkaborítással rendelkezik és a kürtő felső záródása kis nyeregtető alakú fatetővel kialakított, oldalsó füstelvezetéssel (89. kép.).	
Elhelyezkedés:	A konyha fölött.	
Datálás:	1890	
Értékelés:	műemléki érték	

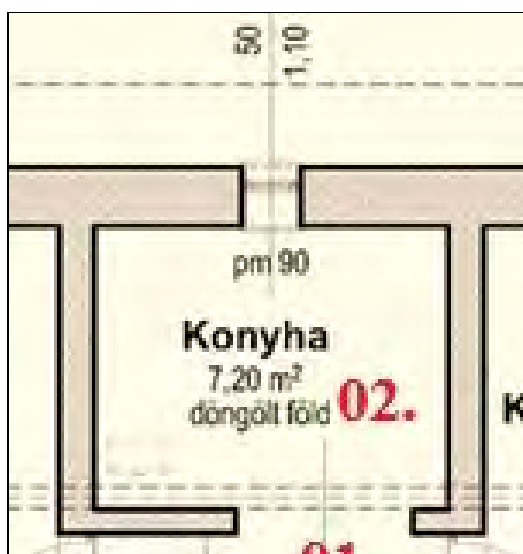

Műemléki értékek helyiség adatlapja

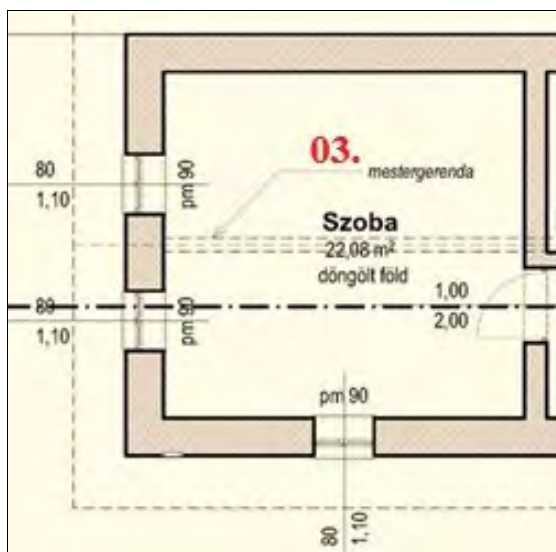
Megnevezés: 01. sz. Pitvar (előtér)		Méret: 3,00 x 2,00 m	
Aktuális rendeltetés: Előtér	Történeti rendeltetés: Pitvar (pitar)	Alapterület: 6,00 m ²	Belmagasság: 2,88 m
Térelhatárolás történeti értéket képviselő anyagai, szerkezetei, díszítményei			
Megnevezés, leírás: Pitvar (pitar), előtér			Datálás:
Padló: döngölt föld			1970-80k.
Födém: pórfödém			1890
É-i fal	Vakolt, meszelt, festett vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db 1,50 x 2,10 m méretű szabadnyílás vezet konyhába	1890	
K-i fal	Vakolt, meszelt, festett vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db kétrétegű (B1 – B3) bejárati ajtó	1890/ 1920k. 1970-80k.	
D-i fal	Vakolt, meszelt, festett vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db B3 jelű ajtó a tisztaszoba felé	1890/ 1920k.	
Ny-i fal	Vakolt, meszelt, festett vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db B3 jelű ajtó a szoba 2. felé	1890/ 1920k.	
Beépített történeti berendezések, történeti épületgépészeti és épületvillamossági berendezések szerkezetei és fragmentumai: –			–
Egyéb belső történeti épületszerkezetek, felszerelések, fragmentumok, elpusztult vagy elbontott elemekre, rejtett szerkezetekre, takart díszítésekre, másodlagosan felhasznált elemekre utaló nyomok: –			–

Műemléki értékek helyiség adatlapja

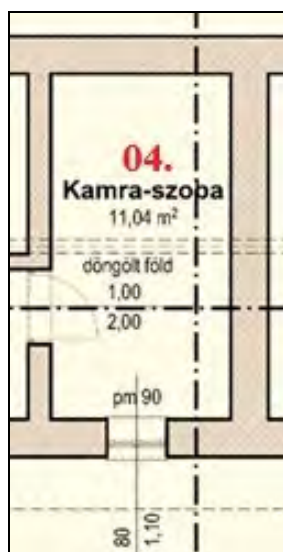
Megnevezés: 02. sz. konyha		Méret: 2,40 x 3,00 m	
Aktuális rendeltetés: szabadkéményes konyha	Történeti rendeltetés: szabadkéményes konyha	Alapterület: 7,20 m ²	Belmagasság: –
Térelhatárolás történeti értéket képviselő anyagai, szerkezetei, díszítményei			
Megnevezés, leírás: szabadkéményes konyha			Datálás:
Padló: döngölt föld			1970-80k.
Födém: szabadkémény			1890
É-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): nyílás nélküli falfelület, padka	1890	
K-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db 1,50 x 2,10 m méretű szabadnyílás vezet az előtérbe	1890	
D-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): nyílás nélküli falfelület, padka	1890	
Ny-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db A2 jelű ablak	1890 / 1920k./ 1970-80k.	
Beépített történeti berendezések, történeti épületgépészeti és épületvillamossági berendezések szerkezetei és fragmentumai: szabadkémény			1890
Egyéb belső történeti épületszerkezetek, felszerelések, fragmentumok, elpusztult vagy elbontott elemekre, rejtett szerkezetekre, takart díszítésekre, másodlagosan felhasznált elemekre utaló nyomok: A konyha déli felén a fal túlsó oldalán eredetileg az innen fűtött kemence állt, helye befalazva. Az északi oldalon kályhacső átvezetés a szabadkéménybe, amely a szoba 2. fűtésére szolgált.			1890 / 1920-30k./ 1970-80k.

Műemléki értékek helyiség adatlapja

Megnevezés: 03. sz. Tisztaszoba (szoba 1.)		Méret: 4,80 x 4,60 m	
Aktuális rendeltetés: szoba	Történeti rendeltetés: tisztaszoba	Alapterület: 22,08 m ²	Belmagasság: 2,88 m
Térelhatárolás történeti értéket képviselő anyagai, szerkezetei, díszítményei			
Megnevezés, leírás: tisztaszoba, szoba 1., „nagyház”			Datálás:
Padló: döngölt föld			1970-80 k.
Födém: mestergerendával alátámasztott pórfödém			1890
É-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db B3 jelű ajtó az előtér felé	1890 / 1920k.	
K-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db A1 jelű ablak az udvar felé	1890 / 1920k. / 1960k.	
D-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 2 db A1 jelű ablak az előkert felé	1890 / 1920k. / 1960k.	
Ny-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): nyílás nélküli falfelület	1890	
Beépített történeti berendezések, történeti épületgépészeti és épületvillamossági berendezések szerkezetei és fragmentumai: –			–
Egyéb belső történeti épületszerkezetek, felszerelések, fragmentumok, elpusztult vagy elbontott elemekre, rejtett szerkezetekre, takart díszítésekre, másodlagosan felhasznált elemekre utaló nyomok: A szoba 1. helyiségben az északi falhoz csatlakoztatva eredetileg búbos kemence volt, amelynek füstelvezetése a szabadkéménybe volt bekötve. A mestergerendán építési felirat található.			1890 / 1920-30k.

Műemléki értékek helyiség adatlapja

Megnevezés: 04. sz. szoba 2. (kamra – szoba)		Méret: 2,40 x 4,60 m	
Aktuális rendeltetés: szoba	Történeti rendeltetés: kamra / lakószoba	Alapterület: 11,04 m ²	Belmagasság: 2,88 m
Térelhatárolás történeti értéket képviselő anyagai, szerkezetei, díszítményei			
Megnevezés, leírás: szoba 2. (hálószoba), amely eredetileg kamra volt			Datálás:
Padló: döngölt föld			1970-80k.
Födém: mestergerendával alátámasztott pórfödém			1890
É-i fal	Vakolt, meszelt válaszfaltégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): nyílás nélküli falfelület		1890
K-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db A1 jelű ablak az udvar felé		1890 /1920k. / 1960k.
D-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db B3 jelű ajtó az előtér felé		1890 /1920k.
Ny-i fal	Vakolt, meszelt vályogtégla falazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): nyílás nélküli falfelület		1890
Beépített történeti berendezések, történeti épületgépészeti és épületvillamossági berendezések szerkezetei és fragmentumai: A déli oldalon kályhacső átvezetés a szabadkéménybe, amely a szoba 2. fűtésére szolgált.			1960k.
Egyéb belső történeti épületszerkezetek, felszerelések, fragmentumok, elpusztult vagy elbontott elemekre, rejtett szerkezetekre, takart díszítésekre, másodlagosan felhasznált elemekre utaló nyomok: –			–

Műemléki értékek helyiség adatlapja

Megnevezés: 05. sz. Tároló		Méret: 3,50 x 4,60 m	
Aktuális rendeltetés: tároló	Történeti rendeltetés: tároló	Alapterület: 16,10 m ²	Belmagasság: 2,88 m
Térelhatárolás történeti értéket képviselő anyagai, szerkezetei, díszítményei			
Megnevezés, leírás: Tároló, a padlásfeljáróval			Datálás:
Padló: döngölt föld			1970-80k.
Födém: mestergerendával alátámasztott pórfödém			1890
É-i fal	Vakolt, meszelt vályogtéglafalazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): nyílás nélküli falfelület	1890	
K-i fal	Vakolt, meszelt vályogtéglafalazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): 1 db B2 jelű ajtó és 1 db A3 jelű ablak az udvar felé	1890 / 1920k.	
D-i fal	Vakolt, meszelt vályogtéglafalazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): nyílás nélküli falfelület	1890	
Ny-i fal	Vakolt, meszelt vályogtéglafalazat Nyílások (száma, jellege nyílászáró): nyílás nélküli falfelület	1890	
Beépített történeti berendezések, történeti épületgépészeti és épületvillamossági berendezések szerkezetei és fragmentumai: padlásfeljáró létrával			1890 / 1960-70k.
Egyéb belső történeti épületszerkezetek, felszerelések, fragmentumok, elpusztult vagy elbontott elemekre, rejtett szerkezetekre, takart díszítésekre, másodlagosan felhasznált elemekre utaló nyomok: –			–

A telek és az épület története (építéstörténet)

Az eredetileg Bábolna néven szereplő, majd 1902-től Tiszabábolna néven törzskönyvezett település a török időkben hódoltsági terület volt, legutolsó, 1697 nyarán történt elpusztulása¹ után is a mai helyére települt vissza. Ennek oka a Tisza folyó közelsége, a vízjárta Borsodi Mezőségben kiemelkedő magaslat, valamint az, hogy eredeti településtípusa révátkelőhöz vezető úton települt egyutcás úti-falu volt,² ami sokféle lehetőséget biztosíthatott lakóinak.

A település történetéről és néprajzáról szinte egyedüli feldolgozásként 1997-ben jelent meg „Dr. Papp József: *Tiszabábolna története és néprajza*”³ című kötet, így a vizsgált ingatlannal, a Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz. alatti telekkel és a rajta álló helyi védettségű népi lakóépülettel kapcsolatos megállapításaink, egyben meghatározásaink jelentős része ebből a munkából származik.

Ő kétségesnek tekintette azt az adatot, miszerint a település 1697-ben ténylegesen elpusztult volna.⁴ A Mária Terézia által elrendelt úrbérrendezés – ami a jobbágyság és a földesurak viszonyának egységes és részletekbe menő szabályozása iránti törekvés volt – kilenc kérdőpontos vizsgálata 1770-ben Tiszabábolnán esetében említést tesz arról, hogy a falu 1708-óta tizedet és kilencedet adott az egri káptalannak és gróf galántai Eszterházy Istvánnak, akik osztatlanul birtokoltak.⁵ Nem sokkal később, az 1715. évi jobbágyösszeírás 14, az 1720. évi pedig 12 telkes jobbágyot talált itt, a zselléreket nem említve.⁶

Minden esetre azt egyéb esetek alapján is megállapíthatjuk, hogy a jobbágyok alapvetően ragaszkodtak őseik földjéhez és telkéhez és csak különleges esetben költöztek el, vagy alapítottak új helyen települést. Ebben itt is alapvetően meghatározó volt a földrajzi környezet.

---

¹ Borovszky S., 1909. 355. – Más adatok szerint a falu pusztulása a 18. sz. elején, feltehetően a Rákóczi Ferenc féle szabadságharc vagy az ezzel összefüggő járvány miatt következett be. Vö.: Dóka K., 1998. 25, 113–114.

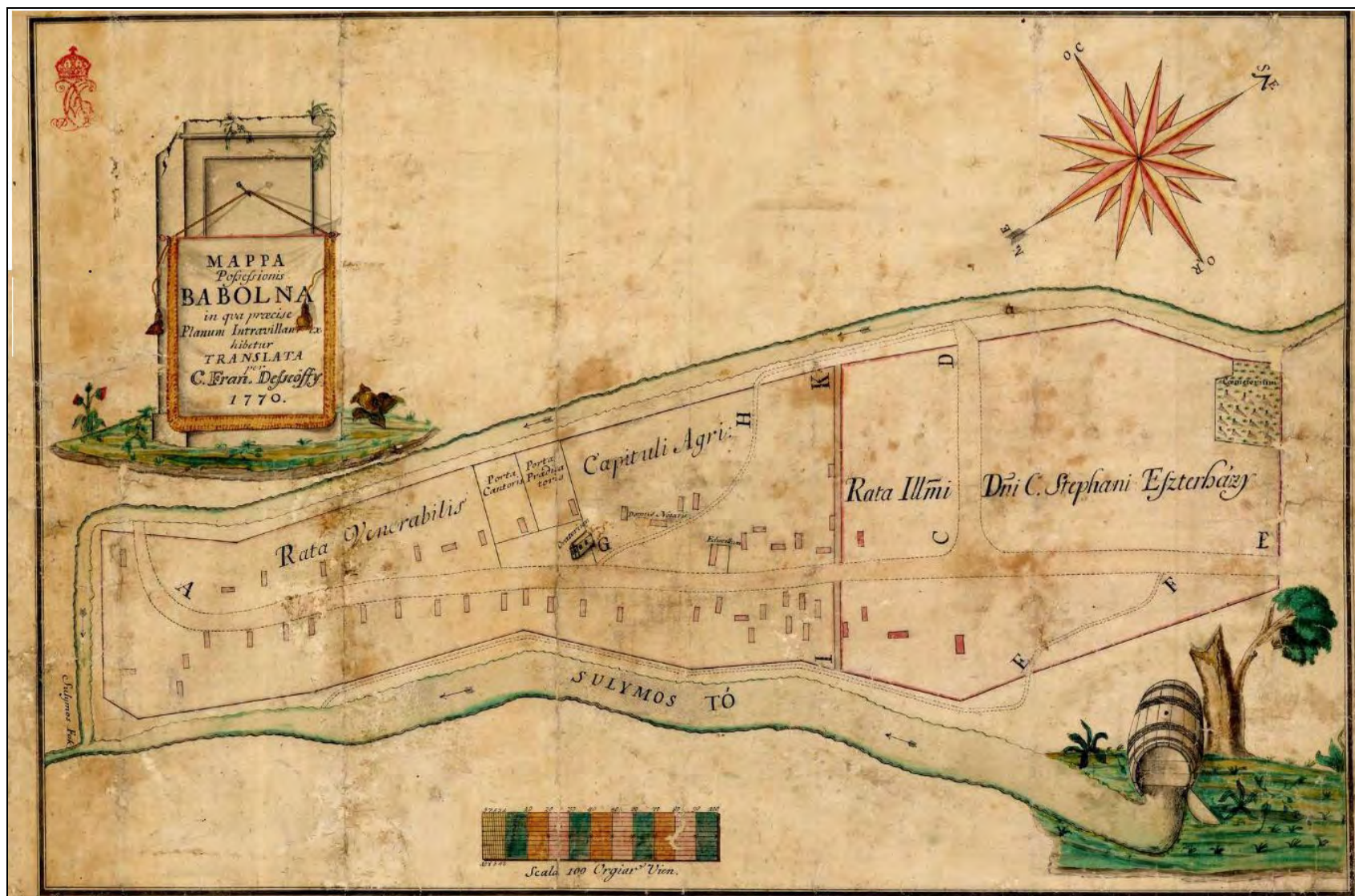
² Istvánfi Gy., 1989. passim.; Istvánfi Gy., 1997. 135.

³ Papp J., 1997.

⁴ Papp J., 1997. 31.

⁵ Tóth P., 1991. 252.; Papp J., 1997. 32.

⁶ Papp J., 1997. 32.– 1715: <https://aol.mnl.gov.hu/ark:52333/s10002rw1cjmtz>; 1720: <https://aol.mnl.gov.hu/ark:52333/s10052rz4b67kr>

6. ábra. Tiszababolna 1770. évi belterületi térképe (MNL OL S11 No. 711.2.)

Szintén 1770-ből származik Tiszabábolna első belterületi térképe (6. ábra.),⁷ amelyen egy észak-északkelet – dél-délnyugati irányú egyutcás települést láthatunk. A település szerkezetét alapvetően meghatározta az, hogy egy ugyanilyen alakú és formájú magaslatra települt a 18. század elején, amelyet a Sulymos tó és a Montaji tó vizét levezető fokok három oldalról bezártak. Az így képződött hosszúkás (fél-)szigetről (magaslatról) száraz lábbal csak egy irányba, az északkeletre vezető, Szentistvánba vezető úton, a mai Fő utcán lehetett kijutni.⁸

Az 1770. évi térkép a település tengelyét jelentő Fő utca, és az ezt keresztező úttól északkeletre eső területen elszórtan még csak néhány házat jelöl. Nagyjából az e területtől keletre lévő, még a belterülethez nem tartozó területrészt lehet megjelölni annak a telektömbnek, amely a mai Zöldfa utca és környékét jelenti (6. ábra.).

Az I.– II. és III. katonai felmérések térképei bár a teljes települést mutatták, és a település északkeleti részén több útágazást is jelölnek, az ábrázoltak konkrét telkek vagy épületek beazonosítására nem alkalmasak (7. – 9. ábra.).

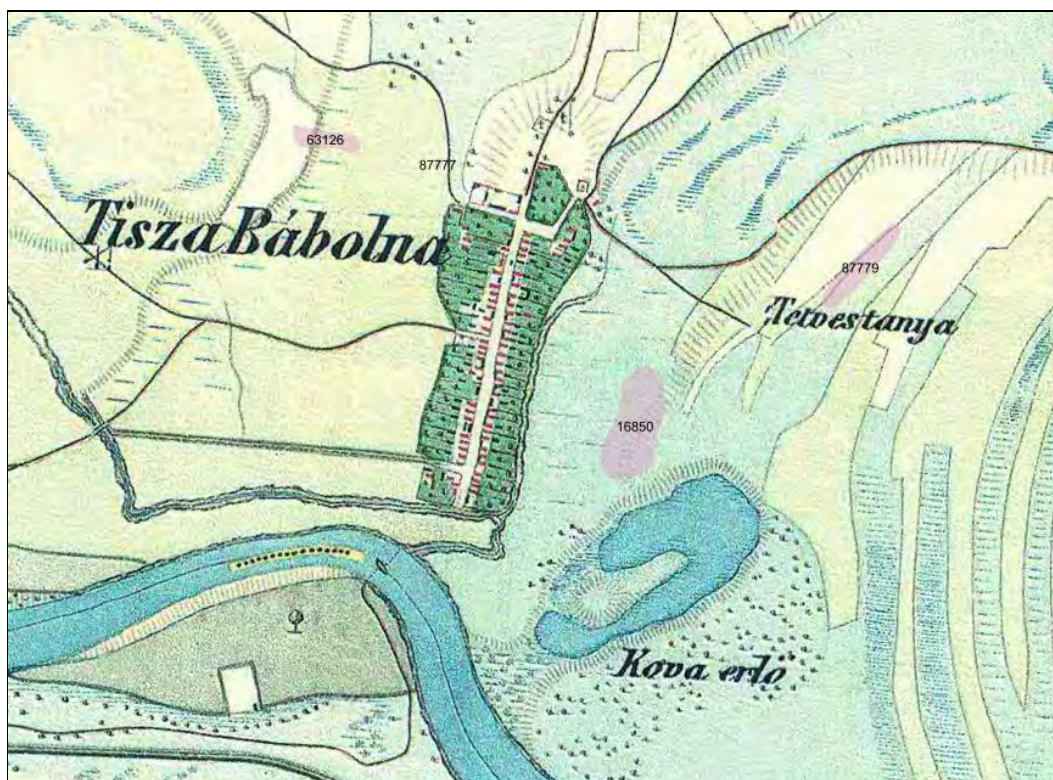

7. ábra. Tiszabábolna az I. katonai felmérésen, 1783. (Col. XXI, Sect. 16.)

⁷ Papp J., 1997. 45.; =

<https://maps.hungaricana.hu/hu/MOLTerkeptar/2237/?list=eyJxdWVyeSI6ICJTIDExLiBuby4gNzExIn0> – Az Arcanum a helyszínt tévesen a Komárom-Esztergom vármegyei Bábolnával azonosította.

⁸ Papp J., 1997. 33.

8. ábra. Tiszabábolna a II. katonai felmérésen, 1859. (Sect. 48, Col XXXIX)

9. ábra. Tiszabábolna részlete a III. katonai felmérésen, M = 1: 25.000. 1883. (4965/2)

A település északkeleti területéről a legkorábbi részletes felmérés az 1884. évi és 1889-ben is még használt, javított és kiegészített első kataszteri térkép,⁹ amely tartalmazza a területen lévő telkeket és a telkeken álló épületeket, de ezek nem azonosak a mai telekosztással. Sőt azt a meglepő megállapítást is leolvashatjuk erről a térképről, hogy a vizsgált telek területe nem is tartozik Tiszabábolnához, hanem az a szomszédos Tiszadorogma területének része, és a két település közötti határ a vizsgált telek mai, nyugati és déli határa mentén húzódik (**10. ábra.**).

10. ábra. Tiszabábolna kataszteri térképének részlete, 1884/1889.

Az említett jelenség Papp József munkája alapján érthető meg, amikor kifejti, hogy „a falu lakóházai 1921-ig kizárólag az ófalu megosztott portáin gyarapodhattak. 1898-ban történt kísérlet arra, hogy a Coburg birtokból 15 holdat megvásároljanak. De az uraság csupán 5 holdat lett volna hajlandó erre a célra eladni. Végül a Nagyatádi-féle földreform segített a házhelyben szűkölködő falun és 1921-ben kb. 70 db. házhelyet osztottak ki a Szász Coburg herceg által eladott területen, ami a temetővel szemben és a mai Szabadság útja mentén vannak Egy következő házhelyosztásra 1946-ban került sor. A házhelynek alkalmas, az 1898-ban Bábolnához csatolt Szárazdorogma, mintegy 40 kat. holdat kitevő területe magánkézben volt.

⁹ <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/> (Tiszabábolna 1884/1889)

A házhelyosztást birtokcserével mégis itt oldották meg. Ez ahol ma a Zöldfa, a Béke, Petőfi és egyéb utcákat találjuk.¹⁰

A fentiek alapján tehát látható, hogy – tisztaszoba mestergerendáján olvasható építési felirat szerint – az 1890-ben épült lakóépület eredetileg az említett Szárazdorogma nevű területrészen létesült, és csak 8 évvel később csatolták Tiszabábolnához.

Az 1884–1889. évi térképen látható, hogy a vizsgált mai 302 hrsz.-ú teleknek és a tőle keletre lévő, nagyjából a mai 341 hrsz.-ú teleknek ekkor még teljesen más alakja volt, és a rajta lévő épületek sem nem azonosak a ma a két telken álló épületekkel. A két említett telek ekkor 2917 és 2916 szám alatt szerepeltek, de ezek áthúzott jelölése és telekhatáraiknak is megszűnő határokként való jelölése utalt a változásra (**10. ábra.**).

Rendelkezésünkre áll a településről készült 1910. évi kataszteri térkép is (**11. – 12. ábra.**), amely a telkeket és az épületeket is feltüntette. Ezen már nemcsak az vizsgált épület, hanem a mai telek alakja, formája is megjelenik, igaz még önálló két telket képezve. Ugyanakkor a Zöldfa utca sarkán lévő telek északi része – a mai 341 hrsz.-ú telek – még a korábbi alakzatban látható, de a két telek közötti észak-déli vonalú, ma is meglévő egyenes telekhatár ekkorra már kialakult (**12. ábra.**).

Jogosan következtettünk így arra, hogy a mai 302 hrsz.-ú telek sokszögű alakja egy többszörös, több ütemben történt telekalakítás (telekhatár rendezés) következtében jött létre.

Figyelemmel arra, hogy egy 1962-ben készített légifotó (**01. kép.**) alapján már a mai telekhatárokkal megegyező állapot volt megfigyelhető, a mai telekhatárok így 1910 és 1962 között, még közelebbről **1946-ban jöhettek létre**, amikor valóban volt ezen a területen házhelyosztás,¹¹ és ennek előzményeként telekhatár rendezés.

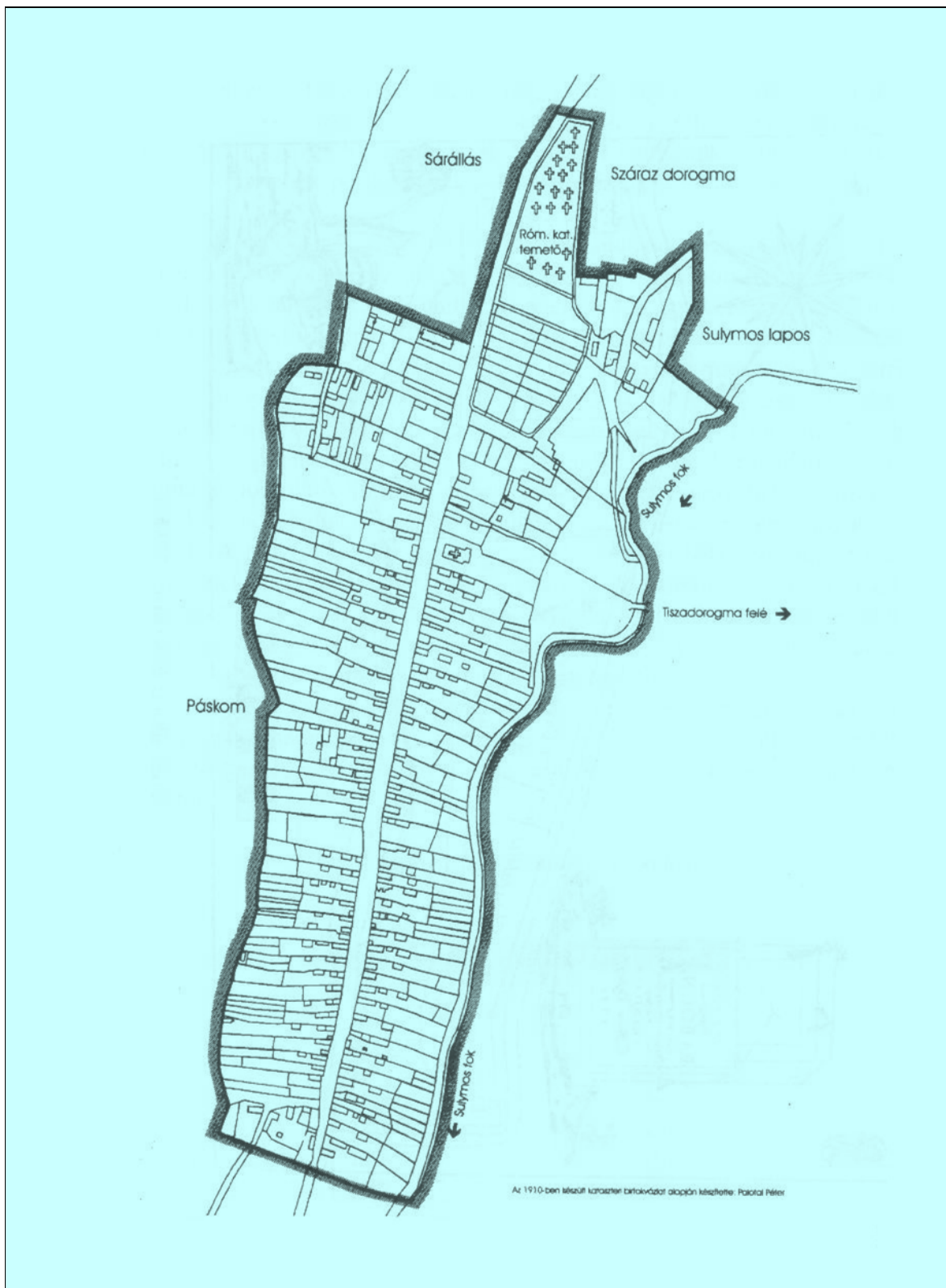
Papp József a település néprajzáról írt munkája részletesen foglalkozik a népi építkezés helyi sajátosságaival is. Így mindenképpen támpontként és meghatározó segédletként jelenik meg számunkra is a vizsgált épületre vonatkozó sajátosságok bemutatásához:

A bábolnai ember is a helyszínen található anyagok felhasználásával építette házát és gazdasági épületeit. Az építkezéshez szükséges legfontosabb anyag: a nád, gyékény, fűz vessző, az agyag a helyszínen adott volt. A bábolnai nád már 19. században igen keresett cikk volt. A

---

¹⁰ Papp J., 1997. 33–34.

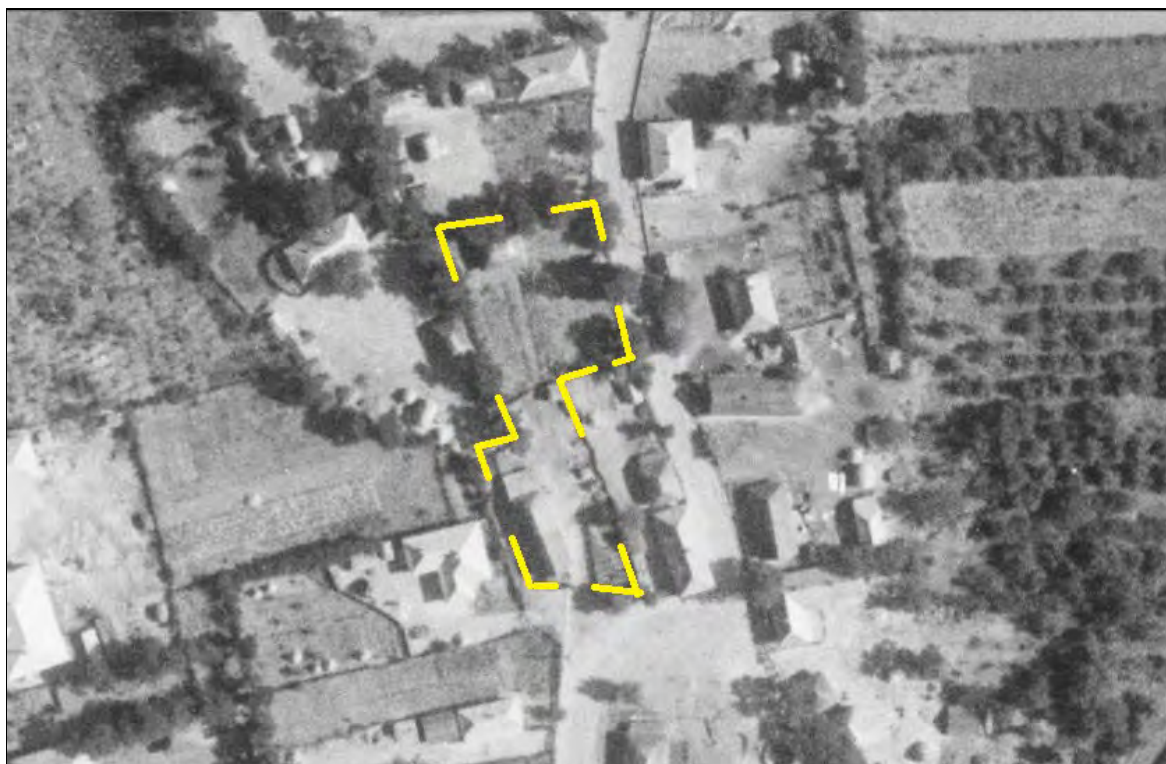
¹¹ Papp J., 1997. 34.

11. ábra. Tiszabábolna 1910. évi kataszteri birtokvázlata (Papp J., 1997. 46. nyomán)

12. ábra. Tiszababolna 1910. évi kataszteri birtokvázlatának részlete a telek jelölésével (Papp J., 1997. 46. nyomán)

01. kép. Az 1962.08.25-én készült légifotó a telek jelölésével (Forrás: www.fentrol.hu)

02. kép. Az épület 1997-ben (Papp J., 1997. 56. nyomán)

vályoghoz és tapasztáshoz szükséges agyagot évszázadokon át a falu alatti *Vályogvető-gödör*ből nyerték. A különleges „feketeföldért”, amely a ház földje és a padlás mázolásához volt szükséges, Szentistván határába jártak el. A tető szerkezetéhez szükséges faanyagot (szelemet, mestergerendát, deszkát stb.) azonban távolabbi vidékről kellett beszerezni. Sokáig levert karók közé font vesszőből készítettek ún. patics-falat, mert az ilyen falazatú épületeket a tiszai áradások sem rombolták le, mert a víz magasságáig csak a tapasztás mosódott le. Az ilyen épületet azonban a tetőzet súlyával nem lehetett terhelni, ezért találták ki az ágasfás szelemenes megoldást. Ez esetben ugyanis az épület két végén felállított állófán átfektetett hosszú szelemen tartotta az egész tetőszerkezetet.¹²

Ez utóbbi szerepét később a vályogfalú házaknál a mestergerenda vette át, amely az épület födémszerkezettel egyesített tetőszerkezetének legfontosabb tartó eleme volt,¹³ ahogy ez a vizsgált épület esetében is megfigyelhettük. Itt a rövidebb állófa a mestergerenda végei alá kerül. A mestergerendán átfektetett födémgerendák között eredetileg náddal töltötték ki és alul-

---

¹² Papp J., 1997. 38.

¹³ *Magyar Néprajzi Lexikon*. 3. kötet. K-Né. Budapest, 1980. 580–582. [mestergerenda szócikk]

felül betapasztották. Ennek újabb változata a deszkaborítás, amelyet felül agyagtapasztással látnak el szigetelés céljából.

A gyakori tűzvész miatt a megyei statutumok szorgalmazták – a faanyagú épületek helyett – a szilárdabb vályogfal építését. Bábolnán már a XVIII. sz. végén többnyire vályogból épültek a házak. Épületünk vályogfalú épület, amely így alkalmas volt a gúla alakú szabadkémény valamint a szoba és a konyha közötti kemence biztonságos megépítésére. A szabadkémény vesszőfonatú tapasztott vázát a konyhai „bolthajtás” tartotta. Esetenként azonban teljes falazat is készülhetett ajtóval, amely a füstös konyhát választotta el a pitvartól (*pitartól*).¹⁴

13. – 14. ábra. A 302 hrsz.-ú telek hivatalos és valós határa a településhálózatban

A szelemen fedélszék a földem megjelenésével az álló- vagy ágasfa helyett ollótalpat (olló-ágast) kap, amely a végfalakon nyugszik középső alátámasztással. Ez esetben a ház külső és belső oromzata *vértelkes*¹⁵ megoldású. Ilyenkor a padfeljáró az épület belső végén található. A házak nyeregtetők és náddal fedettek. Később a szelemen teljesen elmarad – ahogy esetünkben is – és a szarufás megoldás váltja fel. A csapolt szarufákat „kakasülövel” (torokgerendával) kötik össze. Bábolnán a régi lakóházak mind szarufásak. Ebben szerepe volt

¹⁴ Papp J., 1997. 38–39. – Esetünkben egy felül a sarkokban íves vonalú szabadnyílás vezet konyhába.

¹⁵ A *vértelkes* tájszó, a Magyar Néprajzi Lexikonban nem szerepel. A (paraszt-) ház tetőzetének fűrészelt áttört deszka oromzatát hívták így. – Vö.: https://mandadb.hu/tetel/407189/Fureszelt_diszu_deszka_vertelek; A magyar nyelv értelmező szótára. Szerk.: Bárczi Géza – Ország László. VII. U–Zs. Budapest, 1962. 357.

a kegyuraság akaratának is. Az egri püspök 1762-ben elrendelte, hogy birtokain a jobbágyoknak csak így szabad építkezni. Bábolnán a ház belső végén a „kanfaros vagy csapottvég” (farozatos, kontyolt), az utcai homlokzaton pedig a vértelkes oromzat vált szokássá.¹⁶

A házak utcára néző homlokzata elárulta Bábolnán a benne lakó ember vagyoni helyzetét. A szegényebb ember házának vértelke nádból, sövényből készült tapasztva, meszelve, felül két lyukat hagyva a padlástér szellőzése végett. A módosabb ember házának deszka-díszes vértelke többségében mives munka, amely mester készített. A deszkából készült oromzathoz (vértelkekhez) széles deszka vízvető (esővető) is párosult.

A házak kívül Répáshutai mésszel voltak meszelve, alul a fal tövét ujjnyira felmázolták, vagy pedig a boltban vásárolt fekete „klinduszporból” készült festékekkel széles szürke csíkot húztak. A tetőkön a nádat csak lassan váltja fel a cserépfedés, ami igazán csak 1945 után kezdett Tiszabábolnán elterjedni. Az 1960-as évektől pedig a régi házakról is leszedik a nádat és helyére cserepet tesznek.¹⁷

15. ábra. Tiszabábolna részlete az épület jelölésével M=1.10.000 (EOTR 78-341)

¹⁶ Papp J., 1997. 39.

¹⁷ Papp J., 1997. 40.

A Borsodi Mezőség településeinek lakóházait a néprajzi szakirodalom az **alföldi** vagy **középmagyar** háztípusba sorolja. Ennek egyik meghatározó eleme a kettős tüzelős rendszer: a konyhában a szabadkémény alatti padkán a nyílt tűzhely és a házat (szobát) melegítő, kívül (a konyha felől) fűtős kemence. A másik ismerv az épület térbeosztása két-, vagy háromosztatúsága: szoba +pitvar (pitar/konyha)+ kamra (vagy helyette kisszoba). A háromosztatú házat a vagyonosabbak építették. A bábolnai házba a pitaron(pitvaron) keresztül lehet bejutni. Maga a pitar is két részre tagolódik: egy kisebb előtérre, valójában ennek a neve pitar (pitvar) és a szabadkémény alatti szabadtüzhelyű konyhát. A kemence is innen volt fűthető. A pitar és a konyha térségét *bóthajtással*, olykor szabályos fallal (ajtónyílást hagyva rajta) választják el egymástól.¹⁸

A szabadkémények elsődleges szerepe a füstelvezetés volt, de egyúttal azonban a hús konzerválásának is a színtere. kampókra és rudakra akasztva itt füstölték a szalonnát, a sonkát és a kolbászt. Tiszabábolnán a lakóházat érintő első átalakítások is a pitvarhoz kapcsolódtak. A konyhai szabadkémények megszüntetését a tűzveszély miatt a törvények már az 1930-as évektől szorgalmazzák. Új ház építését szabadkéménnyel ekkortól már nem engedélyezték. Sok helyen lezárták a konyhákat s ezáltal a korábban hideg konyhák fűthetökké és lakhatókká váltak, a füstelvezetést falazott téglakémények vették át, és kisebb méretű szenes-kályhákat használtak. A következő lépés a szobában nagy helyet elfoglaló (búbos-)kemence elbontása volt, amely az 1960-as évekre szinte mindenütt megtörtént.¹⁹

A szoba más néven *ház* a paraszti hajlék legfontosabb tere volt. Az utca felőli nagyobb a „nagyház”, az udvar felőli kisebb a „kisház”. Háromosztatú lakóház esetében a kisházban az öregekkel együtt aludtak az unokák. Ha pedig a kamra volt a harmadik helyiség, a fiatal házásoknak ott volt a megszokott alvóhelye.²⁰

Látható, hogy esetünkben is a többgenerációs (két- vagy háromgenerációs) nagycsalád együttélése tette szükségessé az eredetileg kamra helyiség második szobává alakulását, ahogy a település néprajzi munkájában is megfogalmazásra kerül.

Papp József munkájából azokat a részeket ismertettük, amely az adott, Zöldfa utca 14. szám alatti lakóépületre is jellemzőek, amelyek egyben magyarázatot és értelmet is adnak azokra a megfigyelhető jelenségekre, amelyet az épületben tapasztalhatunk.

---

¹⁸ Papp J., 1997. 41.

¹⁹ Papp J., 1997. 42.

²⁰ Papp J., 1997. 43.

Már többször utaltunk rá, hogy – a tisztaszoba mestergerendáján olvasható építési felirat szerint – az épületet 1890-ben Gajda Mihály építette. A család – az ismert információink szerint – már az 1828. évi országos összeírásban is szerepel Bábolnán. Ekkor „*Stephanus Gajda*” (Gajda István) is a falu lakói között került összeírára.²¹ Nem zárható ki, sőt valószínűsíthető, hogy ő, vagy elődei lehetettek az 1884/1889. évi térképen szereplő, akkor még más alakú 2917 számmal jelölt telek (**10. ábra.**) birtokosa és a rajta álló lakóépület építője.

A vizsgált épület és az ingatlan a későbbiekben is a Gajda család és leszármazottai tulajdonában állt. A jelenleg is élő, de máshol lakó Gajda Győzőtől és feleségétől 2021-ben vásárolta meg a település önkormányzata az ingatlant. Az épületet család az elmúlt néhány évtizedben már csak hétvégi házként használta, így ennek is köszönhető, hogy összességében napjainkig szinte eredeti állapotában maradt ránk. Első részleges korszerűsítése –, az épületen megfigyelt jelenségek alapján – 1920–1930 között történhetett, de később, az 1960–1970-es években is végeztek kisebb korszerűsítési munkákat az épületen, de ezek főleg a nyílászáró szerkezetekre vonatkoztak.

---

²¹ Az 1828. évi országos összeírás: <https://aol.mnl.gov.hu/ark:/52333/s10327r9hk629q> 4–5.

Felhasznált források és szakirodalom

Levéltári és internetes források

Elektronikus Levéltári Portál = <https://www.eleveltar.hu/kutatoknak>

HOM Fotótár = Herman Ottó Múzeum Miskolc, Fotótár

HOM NÉA = Herman Ottó Múzeum Miskolc, Népi Építészeti Archívum, Néprajzi Adattár.

I., II., III. katonai felmérés = <https://mapire.eu/hu/>

Kataszteri térképek = <https://mapire.eu/hu/map/cadastral/>,

Lechner Lajos Tudásközpont, Budapest = <https://www.e-epites.hu/>

Légifotók: <https://www.fentrol.hu/>

MNL OL S11 = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár, Térképtár = <https://www.hungaricana.hu/hu/adatbazisok/terkepgyujtemeny/>

Szakirodalom

A magyar építőmesterség történetének kisenciklopédiája. Szerk.: Sedlmayr János. Budapest, 1992.

A magyar nyelv értelmező szótára. Szerk.: Bárczi Géza – Országh László. VII. U–Zs. Budapest, 1962.

Az értékleltár szerepe a műemlékvédelemben. Szerk.: Bardoly István – Haris Andrea. Budapest, 2018.

Bakó Ferenc: A parasztház alaprajzi fejlődése Észak-magyarországon. In: *Agria. Az Egri Múzeum Évkönyve. Annales Musei Agriensis.* 13. 1975. 175–220.

Barabás Jenő – Gilyén Nándor: *Vezérfonal népi építészetünk kutatásához.* Budapest, 1979.

Borovszky S., 1909. = *Borsod vármegye története a legrégibb időktől a jelenkorig. I. kötet. A vármegye általános története az őskortól a szatmári békéig.* Írta Borovszky Samu. Budapest, 1909.

Dóka K., 1998. = *Egri főegyházmegye.* Összeállította: Dóka Klára. Budapest, 1998. /Egyházlátogatási Jegyzőkönyvek Katalógusa 5./

Gábor László: *Épületszerkezettan.* I–IV. Budapest, 1976–1979.

- Gerő László: *Magyar műemléki ABC*. (Budapest), 1984. 228,[4] p.
- Györffy I., 1943. = *Magyar falu magyar ház*. Sajtó alá rend.: Györffy György. Budapest, 1943. [Reprint kiadás: Budapest, 1987.]
- Istvánfi Gy., 1989. = Istvánfi Gyula: Borsod–Abaúj–Zemplén megye településeinek arculatvizsgálata. [Kézirat]. Budapest, 1989.
- Istvánfi Gy., 1997. = Istvánfi Gyula: *Az építészet története. Őskor. Népi építészet*. Budapest, (1997.)
- Magyar Néprajzi Lexikon*. 3. kötet. K-Né. Főszerk.. Ortutay Gyula. Budapest, 1980.
- Meggyesi T., 1986. = *Magyarország hagyományos lakókörnyezeti kultúráinak tipológiája*. LAKINFORM. Felelős tervező: Meggyesi Tamás. Budapest, 1986.
- Papp J., 1997. = Papp József: *Tiszaábrány története és néprajza*. Debrecen, 1997. /Ethnica Kiadás/
- Tóth P., 1991. = *A Mária Terézia-kori úrbérrendezés kilenc kérdőpontos vizsgálatai. Borsod vármegye (1770)*. Közreadja: Tóth Péter. Miskolc, 1991.
- Vukov K., 2005. = Vukov Konstantín: Ablaktörténet. In: *Ablakok*. Írta: Vukov Konstantin. Szerk.: Lőrinczi Zsuzsa. (Budapest, 2005.) 7–48.

Összefoglaló értékelés (Szakértői javaslat a tervezett kivitelezéssel kapcsolatban)

A 3465 Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz. alatti ingatlanon lévő, helyi védettségű népi lakóépület tervezett felújításával kapcsolatosan, javaslatainkat az alábbiakban összegezzük:

Általánosságban azt tartjuk fontosnak megjelölni, hogy a tervezett felújítás a lakóépület látványában, összképében és megjelenésében örökségi értékmegőrzés szempontjából kedvezőtlen változást ne eredményezzen.

Az épületen roncsolásos falkutatást végezni – az építéstörténeti tudományos dokumentáció adatainak ismeretében – nem indokolt. A lakóépület egyetlen periódusban épült.

– A tervezett felújítás épületszerkezeti-műszaki megoldásokat, helyreállításokat tartalmazó részével alapvetően egyetértünk.

– Kétségtelen, hogy az épület falazatain kívül és belül nem tapasztalható nagyobb mértékű nedvesedés vagy jelentősebb vakolatromlás (vakolatleválás), ennek ellenére indokolt az épület épületdiagnosztikai vizsgálatát elvégezni az esetlegesen nem tapasztalható, rejtett hibák (nedvesedések) megállapítására. E szakértői vizsgálatán túlmenően szintén indokolt a felszíni csapadék irányított elvezetése a lakóépület környezetéből.

– A vakolatjavítások esetén azt kívül és belül egyaránt elsődlegesen a lábazat és a lábazat fölötti 2 m magasságig cementet nélkülözve, falszárító (lélegző) vakolattal kell kialakítani. Az épület falszerkezetének felületképzéséhez vályogból is készülhet vakolat (pl.: univerzális vályogvakolatból)¹, de ezt csak inkább a belsőben, vagy olyan helyeken javasolt használni, ahol közvetlen külső csapadékhatal nem éri a felületet. A külső felületekhez végső fedővakolatként mészvakolatot indokolt alkalmazni.

– A lakóépület értékmegőrző felújítása keretében szükséges a tetőszerkezet vizsgálata is és annak szükség szerű felújítása a készítendő faanyagvédelmi szakvéleményben foglaltaknak megfelelően. Ennek során az egyéb szerkezeti elemek esetében az új cserélendő elemeknek a korábbival azonos méretűnek kell lennie és azok beépítése is csak az eredetivel megegyező módon történhet. Modern kötőelemek használata tilos.

---

¹ <https://www.naturillo.hu/termek/univerzalis-valyogvakolat#termekleiras>

– Szintén faanyagvédelmi szakvélemény szükséges az épület déli (utcai) oromdeszkázatának vizsgálatára, a szükséges javítások elvégzéséhez a felületkezelő faanyagvédelmi munkák biztosítása mellett.

– Asztalos szakemberrel kell megvizsgáltatni az ajtók és ablakok állapotát is, melynek eredményeként azok zárhatóságát biztosítani kell. Szükséges felhívni a figyelmet a konyha nyugati ablakának és a tároló keleti (udvari) ablakának zárhatóvá és működő képessé tételére különös tekintettel arra, hogy – megállapításunk szerint – a legkorábbi állapotban fennmaradt ablak a konyha ablaka. Esetleges új nyílászárók építésekor a régi nyílászárók vasalatai – a működő képesség biztosítása mellett – a lehető legnagyobb mértékben felhasználandók. A nyílászárók külső szárnyainak színéhez a helyben szokásos sötétbarna színű mázolását javasoljuk, melyhez matt felületet eredményező UV álló festék vagy lazúr alkalmazandó.

– Az épület keleti (udvari) homlokzata előtti széles ereszalj eredetileg is agyagtapasztásos járófelület volt, amelyet hasonló módon szükséges kialakítani.

– A külső és belső falfelületek festéséhez mészfesték vagy csak páraáteresztő, szilikát alapú festék használható fel.

– A szükségesnek ítélt falszárító vakolattal javított érintett lábazatoknál, vagy az eredeti állapotú lábazatoknál a járófelület és a fal csatlakozásánál az épület lábazatán körben – a helyi hagyományoknak megfelelően – javasoljuk fal szürke színű festését kb. 0,30 – 0,40 m magasságig hagyományos anyagok alkalmazásával.

– Indokolt átvizsgálni a telken lévő növényzet és épületek állapotát. A növényzet időközi részleges vagy teljes irtása is indokolt lehet, ugyanakkor szükséges dönteni a telken álló egyéb épületek fennmaradásáról, vagy lebontásáról. Szükséges a tervezett jövőbeli tájház telkét övező kerítés – a hagyományoknak megfelelő – új kerítéssel való ellátása.

– Vizsgálat és eljárás szükséges az épület nyugati oldalán lévő területsáv rendezéséhez, mivel itt a jogi és tényleges telekhatár eltér egymástól.

Jelen összeállítás nem teljes körű. Nem terjed ki az épületek hagyományos felújítását és karbantartását érintő tervezett munkákra, valamint a más szakágak (statikus, és faanyagvédelem stb.) szakértőinek szakterületét érintő kérdésekre.

Ábrák és képek jegyzéke

Ábrák:

1. **ábra.** Helyszínrajz (A felmérést készítette: SÁTH Péter, 2026.)
2. **ábra.** Az épület alaprajza (A felmérést készítette: SÁTH Péter, 2026.)
3. **ábra.** Keleti (udvari) homlokzat (A felmérést készítette: SÁTH Péter, 2026.)
4. **ábra.** Nyugati homlokzat (A felmérést készítette: SÁTH Péter, 2026.)
5. **ábra.** Déli homlokzat (A felmérést készítette: SÁTH Péter, 2026.)
6. **ábra.** Tiszabábolna 1770. évi belterületi térképe (MNL OL S11 No. 711.2.)
7. **ábra.** Tiszabábolna az I. katonai felmérésen, 1783. (Col. XXI, Sect. 16.)
8. **ábra.** Tiszabábolna a II. katonai felmérésen, 1859. (Sect. 48, Col XXXIX)
9. **ábra.** Tiszabábolna részlete a III. katonai felmérésen, M = 1: 25.000. 1883. (4965/2)
10. **ábra.** Tiszabábolna kataszteri térképének részlete, 1884/1889.
(<https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/>)
11. **ábra.** Tiszabábolna 1910. évi kataszteri birtokvázlata (Papp J., 1997. 46. nyomán)
12. **ábra.** Tiszabábolna 1910. évi kataszteri birtokvázlatának részlete a telek jelölésével (Papp J., 1997. 46. nyomán)
13. – 14. **ábra.** A 302 hrsz.-ú telek hivatalos és valós határa a településhálózatban
(<https://www.oeny.hu/oeny/ivo/ingatlan>)
15. **ábra.** Tiszabábolna részlete az épület jelölésével M=1.10.000 (EOTR 78-341)

Képek:

01. **kép** 1962.08.25.-én készült légifotó a telekhatárok jelölésével (<https://www.fentrol.hu/hu/>)
02. **kép.** Az épület utcai képe 1997. (Papp J., 1997. 56. nyomán)
1. **kép.** A Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz. alatti telek az utca felől
2. **kép.** A népi lakóépület délnyugat felől
3. **kép.** Kerítés és kapuk a Zöldfa utca felől

- 4. kép.** Telekhatár és kerítés maradványai az udvar keleti oldalán
- 5. kép.** A telek hátsó részének keleti határa az istállóval
- 6. kép.** A telek lakóépület mögötti nyugati határa
- 7. kép.** Az épület déli főhomlokzata előtti előkert
- 8. kép.** A lakóépülettől északra lévő gépjárműtároló nyugatról
- 9. kép.** A lakóépülettől északra lévő gépjárműtároló keletről
- 10. kép.** Az összedőlt disznóól maradványai a nyugati oldalon
- 11. kép.** A telek hátsókerti része az istállóval és az árnyékszékkel
- 12. kép.** A népi lakóépület déli homlokzata
- 13. kép.** A deszkaoromzat a déli homlokzaton
- 14. kép.** Csúcsdísz és szellőző kialakítás a déli deszkaoromzaton
- 15. kép.** A déli oromfalas homlokzat, a vízvető és a héjazat csatlakozása
- 16. kép.** A déli homlokzat ablakai
- 17. – 18. kép.** Ablakok a déli homlokzaton
- 19. kép.** Az ingatlan udvara
- 20. kép.** A keleti (udvari) homlokzat délkeletről
- 21. kép.** Az épület képe és udvari homlokzata a gépjárműtárolóval északkeletről
- 22. kép.** A villanyóraszekrény
- 23. kép.** A tisztaszoba keleti ablaka
- 24. – 25. kép.** A lakóépület bejárati ajtaja
- 26. kép.** A szoba 2. keleti (udvari) ablaka
- 27. – 28. kép.** A tároló helyiség ajtaja
- 29. kép.** A tároló helyiség ablaka
- 30. – 31. kép.** Ereszalja kialakítás a keleti (udvari) oldalon
- 32. – 33. kép.** Az épület északi homlokzata és ereszkialakítása
- 34. – 35. kép.** A gépjárműtároló belső tere
- 36. kép.** Az északi kontyolt tetősík
- 37. kép.** A lakóépület nyugati homlokzata
- 38. – 39. kép.** A nyugati homlokzat ablaka és ereszkialakítása

40. – 41. **kép.** A lakóépület bejáratí ajtaja
42. **kép.** A pitvar (előtér) belső tere
43. – 44. **kép.** Pórfödém és gerendája a pitvarban (előtérben)
45. – 46. **kép.** A pitvarból a tisztaszobába vezető ajtó
47. – 48. **kép.** A pitvarból a szoba 2. helyiségbe vezető ajtó
49. **kép.** A pitvarból a konyhába vezető szabadnyílás 0
50. **kép.** A konyha nyugati ablaka
51. – 52. **kép.** A szabadkémény kürtője a konyha felől
53. **kép.** A konyha északi oldala és berendezései
54. **kép.** Füstelvezető átvezetés a konyha északi oldalán
55. – 56. **kép.** A konyha déli oldala és berendezései
57. **kép.** A tisztaszoba belső tere 1.
58. **kép.** A tisztaszoba belső tere 2.
59. **kép.** A mestergerenda felirata a tisztaszobában
60. **kép.** Mestergerenda és pórfödém a tisztaszobában
61. **kép.** A gerendák díszítése a tisztaszobában
62. – 63. **kép.** A tisztaszoba déli ablakai
64. – 65. **kép.** A tisztaszoba ablakainak részletei
66. **kép.** A szoba 2. belső tere 1.
67. **kép.** A szoba 2. belső tere 2.
68. – 69. **kép.** A szoba 2. ajtaja és ablaka
70. **kép.** Mestergerenda és pórfödém a szoba 2. helyiségben
71. **kép.** Modern kályha a szoba 2. helyiségben
72. **kép.** A tároló (05. sz. helyiség) belső tere 1.
73. **kép.** A tároló (05. sz. helyiség) belső tere 2.
74. – 75. **kép.** A tároló ajtaja és a rajta lévő dobozzár
76. – 77. **kép.** Pipa- és hevederpánt a tároló ajtaján
78. **kép.** Mestergerenda és pórfödém a tároló helyiségben
79. **kép.** Pórfödém a tároló helyiségben

- 80. kép.** A tároló ablaka belülről
- 81. kép.** A padlásfeljáró a tároló felől
- 82. kép.** A padlástér északi irányban a padlásfeljáróval
- 83. kép.** A tetőszerkezet 1.
- 84. kép.** A tetőszerkezet 2.
- 85. kép.** A padlástér dél felé a deszkaoromzattal
- 86. – 87. kép.** A szabadkémény kürtője a padlástérben: déli és északi oldal
- 88. kép.** A szabadkémény kürtője a padlástérben: keleti oldal
- 89. kép.** A szabadkémény kürtőkialakítása
- 90. kép.** Az apácarácsos csúcsdíz a deszkaoromzaton

A fotók forrása:

<https://www.fentrol.hu/hu/> = **01. kép.**

Papp J., 1997. 56. = **02. kép.**

<https://www.google.com/maps/> fotó: **5. kép.**

Fotódokumentáció

1. kép. A Tiszabábolna, Zöldfa utca 14. szám, 302 hrsz. alatti telek az utca felől

2. kép. A népi lakóépület délnyugat felől

3. kép. Kerítés és kapuk a Zöldfa utca felől

4. kép. Telekhatár és kerítés maradványai az udvar keleti oldalán

5. kép. A telek hátsó részének keleti határa az istállóval

6. kép. A telek lakóépület mögötti nyugati határa

7. kép. Az épület déli főhomlokzata előtti előkert

8. kép. A lakóépülettől északra lévő gépjárműtároló nyugatról

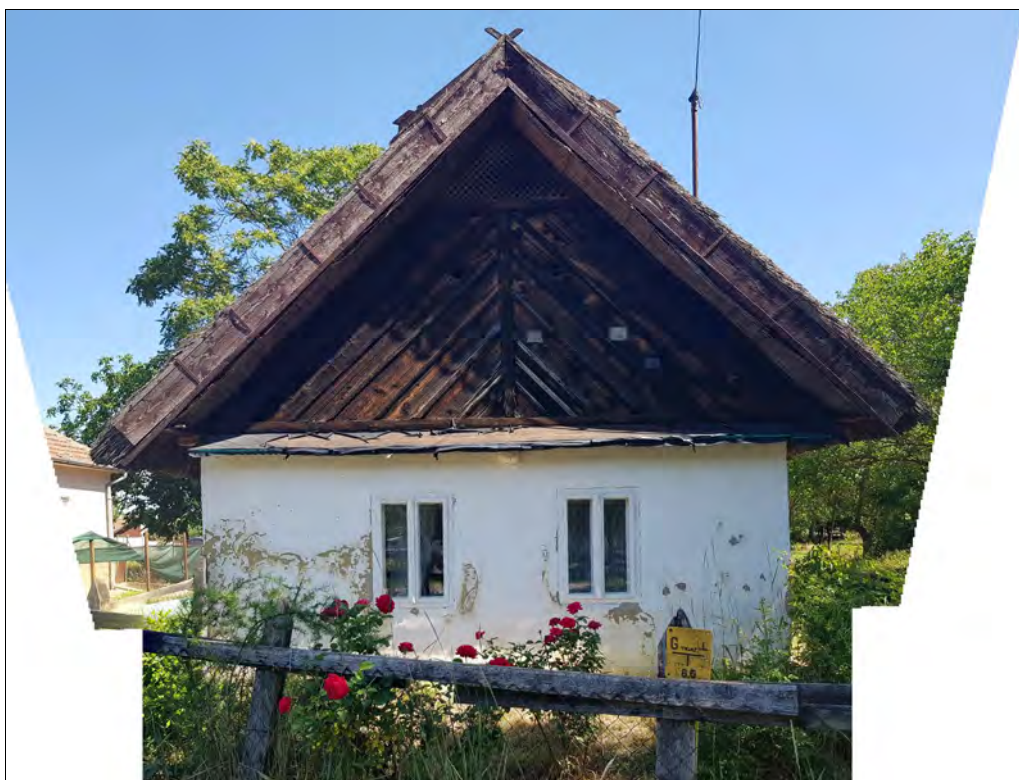
9. kép. A lakóépulettől északra lévő gépjárműtároló keletről

10. kép. Az összedőlt disznóól maradványai a nyugati oldalon

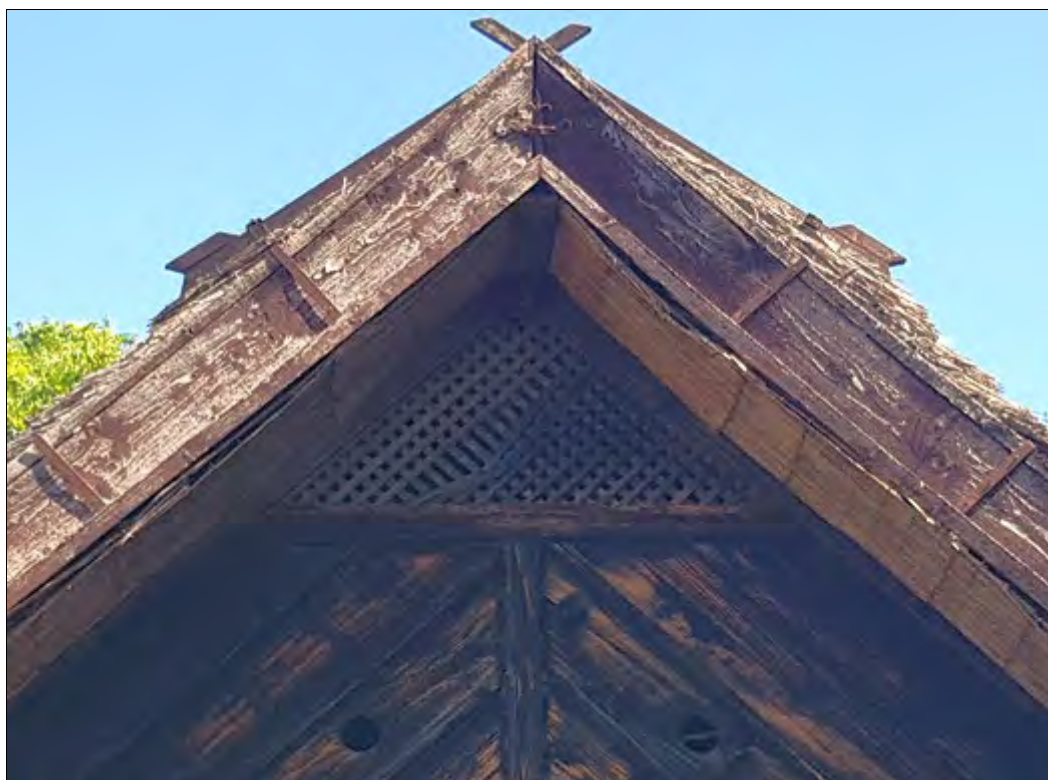
11. kép. A telek hátsókerti része az istállóval és az árnyékszékkel

12. kép. A népi lakóépület déli homlokzata

13. kép. A deszkaoromzat a déli homlokzaton

14. kép. Csúcsdíz és szellőző kialakítás a déli deszkaoromzaton

15. kép. A déli oromfalas homlokzat, a vízvető és a héjazat csatlakozása

16. kép. A déli homlokzat ablakai

17. – 18. kép. Ablakok a déli homlokzaton

19. kép. Az ingatlan udvara

20. kép. A keleti (udvari) homlokzat délkeletről

21. kép. Az épület képe és udvari homlokzata a gépjárműtárolóval északkeletről

22. kép. A villanyórászekrény

23. kép. A tisztaszoba keleti ablaka

24. – 25. kép. A lakóépület bejárati ajtaja

26. kép. A szoba 2. keleti (udvari) ablaka

27. – 28. kép. A tároló helyiség ajtaja

29. kép. A tároló helyiség ablaka

30. – 31. kép. Ereszalja kialakítás a keleti (udvari) oldalon

32. – 33. kép. Az épület északi homlokzata és ereszkialakítása

34. – 35. kép. A gépjárműtároló belső tere

36. kép. Az északi kontyolt tetősík

37. kép. A lakóépület nyugati homlokzata

38. – 39. kép. A nyugati homlokzat ablaka és ereszkialakítása

40. – 41. kép. A lakóépület bejárati ajtaja

42. kép. A pitvar (előtér) belső tere

43. – 44. kép. Pórfödém és gerendája a pitvarban (előtérben)

45. – 46. kép. A pitvarból a tisztaszobába vezető ajtó

47. – 48. kép. A pitvarból a szoba 2. helyiségbe vezető ajtó

49. kép. A pitvarból a konyhába vezető szabadnyílás

50. kép. A konyha nyugati ablaka

51. – 52. kép. A szabadkémény kürtője a konyha felől

53. kép. A konyha északi oldala és berendezései

54. kép. Füstelvezető átvezetés a konyha északi oldalán

55. – 56. kép. A konyha déli oldala és berendezései

57. kép. A tisztaszoba belső tere 1.

58. kép. A tisztaszoba belső tere 2.

59. kép. A mestergerenda felirata a tisztaaszobában

60. kép. Mestergerenda és pórfödém a tisztaaszobában

61. kép. A gerendák díszítése a tisztaszobában

62. – 63. kép. A tisztaszoba déli ablakai

64. – 65. kép. A tisztaszoba ablakainak részletei

66. kép. A szoba 2. belső tere 1.

67. kép. A szoba 2. belső tere 2.

68. – 69. kép. A szoba 2. ajtaja és ablaka

70. kép. Mestergerenda és pórfödém a szoba 2. helyiségben

71. kép. Modern kályha a szoba 2. helyiségben

72. kép. A tároló (05. sz. helyiség) belső tere 1.

73. kép. A tároló (05. sz. helyiség) belső tere 2.

74. – 75. kép. A tároló ajtaja és a rajta lévő dobozzár

76. – 77. kép. Pipa- és hevederpánt a tároló ajtaján

78. kép. Mestergerenda és pórfödém a tároló helyiségben

79. kép. Pórfödém a tároló helyiségben

80. kép. A tároló ablaka belülről

81. kép. A padlásfeljáró a tároló felől

82. kép. A padlástér északi irányban a padlásfeljáróval

83. kép. A tetőszerkezet 1.

84. kép. A tetőszerkezet 2.

85. kép. A padlástér dél felé a deszkaoromzattal

86. – 87. kép. A szabadkémény kürtője a padlástérben: déli és északi oldal

88. kép. A szabadkémény kürtője a padlástérben: keleti oldal

89. kép. A szabadkémény kürtő kialakítása

90. kép. Az apácarácsos csúcsdíz a deszkaoromzaton